

אטופיק דרמטיס: מאפייני המחלה והטיפול בה

כתיבה: נעם גרינברג | אישור: שלי לוי, ראש צוות
תאריך: ט"ו בטבת תשפ"ה, 15 בינואר 2025

סקירה

תוכן העניינים

1	תמצית.....	
4	מבוא.....	1.
6	שכיחות מחלת אטופיק דרמטיטיס בישראל.....	2.
7	2.1 מספר המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס.....	
11	2.2 מספר החולים החדשים.....	
13	3. אבחון אטופיק דרמטיטיס.....	
15	4. הטיפול באטופיק דרמטיטיס.....	
16	4.1 טיפול תרופתי.....	
19	5. השלכות מחלת אטופיק דרמטיטיס.....	
19	5.1 השלכות כלכליות.....	
22	5.2 השלכות חברתיות.....	
23	6. סוגיות בטיפול באטופיק דרמטיטיס.....	
23	6.1 מרפאות ייעודיות לטיפול במחלה.....	
24	6.2 כוח האדם הרפואי באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית.....	
25	6.3 כוח אדם ברפואת עור.....	

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת קטי קטרין שטרית, והוא עוסק **במחלת אטופיק דרמטיטיס, מאפייניה ודרכי הטיפול בה.**

אטופיק דרמטיטיס (דלקת עור אטופית, ובאנגלית: atopic dermatitis) הוא המחלה השכיחה ביותר מבין מחלות העור הדלקתיות והכרוניות, והיא מתאפיינת בתפרחת, אדמומיות, יובש וגרד של העור. המחלה מאופיינת בהתקפים אקוטיים שבהם עלולים להופיע נגעים אדומים, וזאת לצד תקופות שבהן מצב העור משתפר ואף מתרפא לחלוטין. אטופיק דרמטיטיס אינה מסכנת את חיי המטופל והיא אינה מדבקת, אך מדובר במחלה כרונית שעלולה להשפיע לרעה על מגוון תחומי חיים של המטופל. לפי האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, 60% מהחולים מפתחים את המחלה בשנה הראשונה לחייהם וכ-90% מהם מפתחים את המחלה עד גיל חמש. לפי האיגוד ברוב החולים המחלה חולפת עד גילאי הילדות המאוחרת, אך בקרב 10%-30% מהחולים המחלה ממשיכה להיות פעילה גם בבגרות.

לפי הספרות המדעית יש קושי לחשב באופן מדויק את שכיחותה של אטופיק דרמטיטיס בעולם. לפי דוח ליגה העולמית של איגודי דרמטולוגיה (International League of Dermatological Societies) בשנת 2022 היו בעולם כ-223 מיליון חולים באטופיק דרמטיטיס, שהם כ-2,800 חולים ל-100,000 נפש, ומתוכם כ-19% (כ-43 מיליון חולים) הם בגילים 1-4 (שהם כ-8% מאוכלוסיית העולם בגילים אלה).

לפי האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, אין סמן ביולוגי (biomarker) שמאפשר אבחון של דלקת עור אטופית באופן מוחלט באופן מעבדתי, ולפי האקדמיה האמריקאית לדרמטולוגיה, אין כיום תרופה שיכולה להביא לריפוי מלא של אטופיק דרמטיטיס, אך אפשר באמצעות תרופות להקל על התסמינים של המחלה. כמו כן, כיום לא ידוע על צעדים שניתן לנקוט בהם לשם מניעת מחלת אטופיק דרמטיטיס.

בידי משרד הבריאות אין נתונים על שכיחות המחלה בישראל והוא מסר לנו כי שיעור התחלואה העולמי במחלה עומד על כ-20% בקרב ילדים ו-2%-8% בקרב מבוגרים. אם נניח שהערכה זו מייצגת גם את שיעור התחלואה בישראל, אזי בהתבסס על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לממוצע האוכלוסייה בישראל בשנת 2022, מספר הילדים עד גיל 18 החולים באטופיק דרמטיטיס עומד על כ-620,000 ומספר המבוגרים בני 18 ומעלה החולים במחלה זו עומד על בין כ-130,000 לכ-515,000.

מנתונים שאסף מרכז המחקר והמידע של הכנסת מקופות החולים עולה כי **נכון לשנת 2023 היו בישראל כ-530,000 מאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס, המהווים כ-5.5% מכלל המבוטחים בישראל.** מנתוני קופות החולים עולה כי שיעור המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס עד גיל 18 הוא 8.7% מכלל המבוטחים בקבוצת גיל זו ושיעור המאובחנים הבגירים (מעל גיל 18) עמד על 3.9% מכלל המבוטחים בקבוצת גיל זו. נציין כי לפי משרד הבריאות ייתכן שיש תת-דיווח של אטופיק דרמטיטיס, למשל בקרב תינוקות עם מחלה קלה, וגם מכבי סברה שמדובר בתת-דיווח. לעומת זאת כללית ומאוחדת סברו שהנתונים לא לוקים בהערכת חסר.

מנתוני הקופות עולה כי כ-52% מהמאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס בכל אחת מהשנים 2019-2023 הן בנות ונשים, וכ-48% הם בנים וגברים. לפי הנתונים מקופות החולים כללית, מכבי ומאוחדת (המבטחות יחד כ-92% מהמבוטחים

בישראל), 9% מהמאובחנים היו בני 0-3, 27% היו בני 4-12, 16% היו בני 13-17, ו-48% מהם היו מבוגרים בני 18 ומעלה. לא קיבלנו מקופות החולים נתונים על חומרת המחלה, מכיוון שאין קוד ברישום הרפואי המצביע על נתון זה, אך לפי כללית כ-2% מהמאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס בקופה קיבלו טיפולים שעשויים להעיד על מחלה בדרגה בינונית או חמורה.

מנתונים שמסרו לנו קופות החולים על מספר החולים החדשים עולה כי בשנת 2023 אובחנו עם אטופיק דרמטיטיס כ-68,000 חולים חדשים, לעומת כ-60,000 חולים חדשים בכל אחת מהשנים 2021-2022. מספר החולים החדשים ב-2023 היה גבוה יותר ב-16% ממספר החולים החדשים ב-2019. מתוך החולים שאובחנו לראשונה בשנים אלו, 53% הם גברים לעומת 47% נשים. בנוסף, מנתוני כללית, מכבי ומאוחדת עולה כי 40% מהם היו בני 0-3, 23% היו בני 4-12, 5% היו בני 13-17 ו-32% היו בני 18 ומעלה.

לפי משרד הבריאות האבחון של אטופיק דרמטיטיס מתבסס על בדיקה קלינית של רופא על סמך אנמנזה (ההיסטוריה הרפואית של החולה) והתאמה לקריטריונים אבחוניים תוך שלילה של מצבים דומים אחרים. לפי משרד הבריאות, ההתמחות הנדרשת לאבחון ולטיפול באטופיק דרמטיטיס היא רפואת עור ומין, אם כי נושאים אלו נלמדים גם במסגרת ההתמחויות באלרגולוגיה (הטיפול באלרגיות) וברפואת ילדים. פרופ' ארנון כהן מכללית העריך כי מדובר במחלה שרופא עור לומד לטפל בה במשך השנים, ורופא שמתמיד לרכוש ידע מקצועי וכלים מקצועיים ידע איך לטפל באטופיק דרמטיטיס בצורה הטובה ביותר, אם כי עליו לדעת גם להפנות את המטופל לטיפול שלישוני כאשר המחלה לא מגיבה לטיפול המוצע.

כאמור, אין כיום תרופה שיכולה להביא לריפוי מלא של אטופיק דרמטיטיס, אך באמצעות טיפולים ניתן לשפר את איכות החיים של החולה במגוון תחומים. לפי ההנחיות הקליניות של האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, קו טיפול בסיסי (self-care) במחלה הוא טיפול מקומי לשמירה על לחות העור. בשעת הצורך ניתן טיפול מקומי באמצעות תכשירים מסוגים שונים בהתאם לחומרת המחלה, וכאשר טיפולים אלו אינם מספיקים ניתן טיפול סיסטמי מסוג קונבנציונלי או ביולוגי, או טיפול באמצעות פוטותרפיה. לפי מידע שנמסר לנו ממשרד הבריאות, החל משנת 2014 נכללו בסל שירותי הבריאות כמה תרופות ייעודיות לטיפול מקומי וסיסטמי באטופיק דרמטיטיס, חלקן ביולוגיות, וההתוויות למתן תרופות אלו הורחבו עם השנים. כיום, סל הבריאות מאפשר לחולה ליטול תרופה ביולוגית אחת (Dupilumab) וגם אחת משתי תרופות מתקדמות אחרות (המכונות מעכבי JAK) במהלך מחלתו. לפי פרופ' ארנון כהן התרופות והטיפולים שקיימים כיום בסל שירותי הבריאות מספקים מענה סביר לחולי אטופיק דרמטיטיס. גם לפי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, סל הבריאות נותן מענה טוב לחולים באטופיק דרמטיטיס באופן כללי, אך לדעתה ראוי לכלול בסל גם תרופות חדשות נוספות. בהקשר זה נציין כי לוועדה הציבורית להרחבת סל שירותי הבריאות (הידועה כוועדת הסל) לשנת 2025 הוגשו שתי תרופות חדשות לטיפול באטופיק דרמטיטיס וכן בקשה לשינוי בהתוויות לתרופה Dupilumab עבור בני 12-17.

מחירן המירבי לצרכן של התרופות לטיפול במחלה זו גבוה, אולם הן כלולות כאמור בסל שירותי הבריאות ולכן הן מונפקות למבוטחים בקופות החולים תמורת דמי השתתפות עצמית ולא על-פי המחיר המירבי לצרכן. לפי [חוזר סמנכ"ל לפיקוח על קופות החולים ושירותי בריאות נוספים](#) מאוקטובר 2021, אטופיק דרמטיטיס מוגדרת מחלה כרונית, ולכן לחולים במחלה זו מוגדרת תקרת השתתפות עצמית חודשית של תרופות בסל הבריאות שנכון לפברואר

2024 נעה בין 336.50 ש"ח (למבוטחים במכבי) ל-407.90 ש"ח (למבוטחי מאוחדת ולאומית) בחישוב רבעוני (ובמאוחדת, בחישוב חציוני). עם זאת, לדברי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס וכללית יש מטופלים המתקשים לממן גם את עלות התקרה. לצד זאת נראה מהנתונים של לאומית שהעלויות לקופות החולים לטיפולים לאטופיק דרמטיטיס עלו בשנים 2019–2022, במיוחד על תרופות לטיפול סיסטמי.

הטיפול באטופיק דרמטיטיס ניתן במרפאות עור ובכמה בתי חולים, כגון בית החולים בילינסון בפתח תקווה, בית החולים איכילוב בתל אביב, ומרכז הרפואי שיבא יש במערך העור מרפאות לאטופיק דרמטיטיס. לדברי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, פריסת מרפאות העור בישראל אינה מספקת, וגם פרופ' ארנון כהן מכללית ציין את סוגיית זמינות התורים לרופאי עור בקהילה ובבתי חולים. העמותה העלתה בפנינו כי בישראל אין מרפאות רב-תחומיות לטיפול במחלה ולדברי פרופ' ארנון כהן מרפאה רב-תחומית הינה פיתרון אפשרי, אך הוא סבור שעדיף להגדיל את הזמינות לרופאי עור בקהילה ובבתי חולים.

מכיוון שאטופיק דרמטיטיס היא מחלת עור, כמה מהסוגיות הקשורות לטיפול במחלות אלו באופן כללי רלוונטיות גם למחלה זו כגון מספר בעלי המקצוע בתחום והזמינות של תורים לרופאים אלו. לפי נתוני משרד הבריאות נכון לסוף שנת 2022 היו בישראל כ-310 בעלי תעודת רופא מומחה ברפואת עור ומין במדינת ישראל מתחת לגיל 67. בסוף אותה שנה היו בתחום זה 119 מתמחים בשלבים שונים של ההתמחות, מתוכם 26 שהחלו את התמחותם בשנה זו, ובשנה זו קיבלו תעודת רופא מומחה בתחום זה 23 רופאים. נציין כי לפי מבקר המדינה, משנת 2019 ל-2022 חלה בכללית ובמכבי (המבטחות יחדיו כ-75% מהמבוטחים) עלייה בשיעור התורים לרופאי עור שההמתנה אליהם ארכה יותר מ-90 ימים, ובשנת 2022 שיעור תורים אלה מקרב התורים לרופאי עור היה גבוה מהשיעור בקרב התורים לרופאים בתחומי ההתמחות האחרים שנבדקו על ידי המבקר. לדברי מכבי מדובר בחוסר לאומי בכוח אדם רפואי, ומשרד הבריאות ציין כי זמינות התורים נמוכה במיוחד כאשר מדובר ברפואת עור ילדים. הצעדים שננקטו כדי להתמודד עם מצב זה כוללים אפשרות מצד כל קופות החולים לייעוץ מקוון עם רופאי עור. לצד זאת ההצעות לשיפור הטיפול באטופיק דרמטיטיס כוללות מתן הכשרה נוספת לצוותי רפואה ראשוניים ושניוניים (לפחות במחלה קלה) והכשרת אחיות במסגרת קורס על בסיסי בטיפול במחלות עור.

באשר למומחים בתחום האלרגולוגיה, נכון לסוף 2022 היו בישראל 86 בעלי תעודת מומחה באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית מתחת לגיל 67. בסוף בשנה זו היו בתחום זה 20 מתמחים בשלבים שונים של ההתמחות, ארבעה מתוכם החלו את התמחותם בשנת 2022. באותה שנה סיימו את התמחותם וקיבלו תעודת רופא מומחה בתחום שישה רופאים. בנוסף, באותה שנה היו בישראל 10 רופאים בעלי תעודת רופא מומחה באלרגולוגיה ילדים ושישה רופאים בעלי תעודת מומחה באימונולוגיה קלינית ילדים (לא כולל אלרגולוגיה); מתוך רופאים אלו היה מומחה אחד באלרגולוגיה ילדים מתחת לגיל 67 ושלושה מומחים באימונולוגיה קלינית ילדים מתחת לגיל 67. לפי נתוני משרד הבריאות לא היו בשנה זו מתמחים בתחומים באלרגולוגיה ילדים או אימונולוגיה רקלינית ילדים, ותחומים אלו אף אינם מופיעים ברשימת תחומי ההתמחות של ההסתדרות הרפואית בישראל. אין בידינו נתונים על הזמינות לרופאים בתחומים אלו.

1. מבוא

**אטופיק דרמטיטיס
היא מחלת עור
דלקתית כרונית
השכיחה ביותר
בעולם**

אטופיק דרמטיטיס (דלקת עור אטופית, ובאנגלית: Atopic dermatitis), המכונה גם אסתמה של העור או אקזמה אטופית, היא מחלת עור דלקתית כרונית השכיחה ביותר בעולם, והיא מתאפיינת בתפרחת, אדמומיות, יובש וגרד של העור. המחלה מאופיינת בהתקפים אקוטיים שבהם עלולים להופיע גם נגעים אדומים, שמלווים לעיתים בשלפוחיות או בגלדים לצד תקופות שבהן מצב העור משתפר ואף מתרפא לחלוטין. אטופיק דרמטיטיס אינה מסכנת את חיי המטופל והיא אינה מדבקת, אך מדובר במחלה כרונית שעלולה לפגוע באיכות החיים של המטופל, ובמצבים קיצוניים, שבהם מופיעה הפריחה בכל הגוף, קיים סיכון להפרעות בוויסות של חום הגוף ולאובדן של נוזלים.¹ כמו כן חולי אטופיק דרמטיטיס נמצאים בסיכון גבוה יותר לדלקות עור ולמחלות אלרגיות נוספות, כגון אסתמה.²

**כ-90% מהחולים
מפתחים את המחלה
עד גיל חמש; ברוב
החולים המחלה
חולפת עד גילאי
הילדות המאוחרת,
אך בקרב 10%-30%
מהם המחלה
ממשיכה להיות
פעילה גם בבגרות**

למחלה גורמים שונים ביניהם מרכיב גנטי, פעילות יתר של מערכת החיסון וחשיפה לגירויים בסביבה, כגון חומרים מזדהמים.³ עם זאת, משקלו של כל מרכיב, ובהם המרכיב הגנטי, בהתפתחותה של אטופיק דרמטיטיס עדיין אינו ידוע לחלוטין.⁴

לפי האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, כ-60% מהחולים באטופיק דרמטיטיס מפתחים את המחלה בשנה הראשונה לחייהם וכ-90% מהם מפתחים את המחלה עד גיל חמש; רק מיעוט מהחולים יפתחו אותה לראשונה בגיל מבוגר. לפי האיגוד, ברוב החולים המחלה חולפת עד גילאי הילדות המאוחרת, אך בקרב 10%-30% מהחולים המחלה ממשיכה להיות פעילה גם בבגרות.⁵ לכן,

¹ מוטי לוי, רופא ראשי בכללית רפואה משלימה, [אטופיק דרמטיטיס \(אסתמה של העור\) – טיפולים משלימים](#), עדכון: 2 במאי 2023, כניסה: 14 באפריל 2024; ד"ר ערן כהן ברק, [אטופיק דרמטיטיס \(אסתמה של העור, אקזמה\)](#), באתר שירותי בריאות כללית, עדכון: 27 במאי 2021, כניסה: 13 במאי 2024;

National Institute of Arthritis and Musculoskeletal and Skin Diseases, [Overview of atopic dermatitis](#), reviewed: November 2022, accessed: April 17th 2024; American Academy of Allergy, Asthma & Immunology, [Atopy defined](#), accessed: May 13th 2024; Ahmad Fasseeh, et al., [Burden of atopic dermatitis in adults and adolescents: A systematic literature review](#), *Dermatology and Therapy*, vol. 12, 2022, p. 2662; Derek Chu, et al., [Atopic dermatitis \(eczema\) guidelines: 2023 American Academy of Allergy, Asthma and Immunology/American College of Allergy, Asthma and Immunology Joint Task Force on Practice Parameters GRADE- and Institute of Medicine-based recommendations](#), *Annals of Allergy, Asthma and Immunology*, vol. 132, no. 3, March 2024, p. 280.

² Vivian Wang, et al., [The infectious complications of atopic dermatitis](#), *Annals of Allergy, Asthma and Immunology*, vol. 126, 2021, pp. 6–9; Jowita Sroka-Tomaszewska and Magdalena Trzeciak, [Molecular mechanisms of atopic dermatitis pathogenesis](#), *International Journal of Molecular Sciences*, vol. 22, 2021,

³ National Institute of Arthritis and Musculoskeletal and Skin Diseases, [Atopic dermatitis](#), reviewed: November 2022, accessed: December 8th 2024; Nicholas Stefanovic and Alan Irvine, [Filaggrin and beyond: New insights into the skin barrier in atopic dermatitis and allergic diseases, from genetics to therapeutic perspectives](#), *Annals of Allergy, Asthma and Immunology*, vol 132 no. 2, February 2024, p. 193.

⁴ Nicholas Stefanovic and Alan Irvine, [Filaggrin and beyond: New insights into the skin barrier in atopic dermatitis and allergic diseases, from genetics to therapeutic perspectives](#), *Annals of Allergy, Asthma and Immunology*, vol 132 no. 2, February 2024, pp. 190, 193.

⁵ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 5; Jingru Tian, et al., [Global epidemiology of atopic dermatitis: A comprehensive systematic analysis and modelling study](#), *British Journal of Dermatology*, vol. 190, January 2024, p. 56.

במאמר שפורסם בסוף 2023 נטען כי על אף שהמחלה מזוהה יותר עם ילדים ותינוקות, יש להתייחס לאטופיק דרמטיטיס כאל מחלה ששכיחותה בקרב מבוגרים גבוהה יותר ממה שנהוג לחשוב.⁶

לפי האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, יש כמה גורמי סיכון שעשויים לנבא מהלך ארוך יותר של המחלה, ביניהם גיל התחלה מוקדם והיסטוריה משפחתית של דלקת עור אטופית.⁷ עם זאת, לפי מסמך של הליגה העולמית של איגודי דרמטולוגיה (International League of Dermatological Societies, שבה חבר האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין), הסיבות לשונות בין החולים בנוגע למהלך המחלה (בין השאר, מבחינת גיל ההופעה הראשונה, התפתחות המחלה והיעלמותה בקרב חלק מהמטופלים) אינן ידועות, ונושאים אלו מצויים במחקר.⁸

אין כיום סמן ביולוגי שמאפשר אבחון מעבדתי של המחלה. כמו כן אין תרופה שיכולה להביא לריפוי מלא שלה ולא ידוע על צעדים למניעת המחלה

אין כיום סמן ביולוגי (biomarker) שמאפשר אבחון מעבדתי של דלקת עור אטופית, ולכן לדברי האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין אבחון המחלה מתבסס על בדיקה קלינית על ידי רופא על סמך אנמנזה (ההיסטוריה הרפואית של החולה) והתאמה לקריטריונים אבחוניים תוך שלילה של מצבים דומים אחרים (כגון סקביאס, דלקת עור סבוראית ופסוריאזיס).⁹ לפי האקדמיה האמריקאית לדרמטולוגיה, אין כיום תרופה שיכולה להביא לריפוי מלא של אטופיק דרמטיטיס, אך אפשר באמצעות תרופות שונות להקל את תסמיני המחלה.¹⁰ כמו כן, כיום לא ידוע על צעדים שניתן לנקוט בהם לשם מניעת מחלת אטופיק דרמטיטיס.¹¹

לפי הספרות המדעית יש קושי לעמוד על שכיחותה של אטופיק דרמטיטיס בעולם, בין השאר מפני שרוב המחקרים האפידמיולוגיים נערכו במדינות מערב אירופה, ולכן הם אינם בהכרח מייצגים אוכלוסיות באזורים אחרים בעולם. כמו כן רוב הנתונים האפידמיולוגיים ברמה הגלובלית מסתמכים על מחקרי הנטל הגלובלי של מחלות (Global Burden of Disease) שאמנם מאגדים נתונים מרחבי העולם ומתעדכנים אחת לתקופה, אך בשל כך עלולים לאגם נתונים שהופקו באמצעות מתודולוגיות שונות, על בסיס הגדרות שונות ומתקופות שונות.¹²

⁶ Jingru Tian, et al., [Global epidemiology of atopic dermatitis: A comprehensive systematic analysis and modelling study](#), *British Journal of Dermatology*, vol. 190, January 2024, pp. 59–60.

⁷ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 5.

⁸ International League of Dermatological Societies, [Global report on atopic dermatitis 2022](#), October 2022, pp. 15–16.

⁹ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 6–7.

¹⁰ Paula Ludmann, [Eczema types: Atopic dermatitis overview](#), American Academy of Dermatology, updated: October 10th 2023, accessed: May 20th 2024.

¹¹ Brian Eichner, et al., [A Community-based Assessment of Skin Care, Allergies, and Eczema \(CASCADE\): an atopic dermatitis primary prevention study using emollients—protocol for a randomized controlled trial](#), *Trials*, March 4th 2020, p. 2.

¹² Jingru Tian, et al., [Global epidemiology of atopic dermatitis: A comprehensive systematic analysis and modelling study](#), *British Journal of Dermatology*, vol. 190, January 2024, pp. 55–61; MR Laughter et al., [The global burden of atopic dermatitis: lessons from the Global Burden of Disease Study 1990–2017](#), *British Journal of Dermatology*, vol. 184, 2021, p. 308.

לפי הליגה העולמית של איגודי דרמטולוגיה בשנת 2022 היו בעולם כ-223 מיליון חולים באטופיק דרמטיטיס, שהם כ-2,800 חולים ל-100,000 נפש

למרות המגבלות בשימוש בנתונים אלו, בדוח של הליגה העולמית של איגודי דרמטולוגיה פורסמו על בסיס נתונים לפיהם בשנת 2022 היו בעולם כ-223 מיליון חולים באטופיק דרמטיטיס, שהם כ-2,800 חולים ל-100,000 נפש. בדוח צוין כי מתוך 223 מיליון החולים, כ-19% (כ-43 מיליון חולים) הם בגילים 1-4 (שהם כ-8% מאוכלוסיית העולם בגילים אלה).¹³ כמו כן, לפי נתוני הסקרים, מספר החולים באטופיק דרמטיטיס בעולם עלה בכ-29% בין השנים 1990-2019, מכ-133 מיליון מקרים בשנת 1990 לכ-171 מיליון מקרים בשנת 2019. עם זאת שיעור התחלואה הגלובלי של אטופיק דרמטיטיס ל-100,000 נפש ירד בתקופה זו, מכ-2,500 מקרים ל-100,000 נפש לכ-2,200 מקרים, וזאת לאור הגידול באוכלוסייה העולמית בתקופה זו.¹⁴

במסמך זה נציג נתונים על שכיחות מחלת אטופיק דרמטיטיס בישראל ומידע על דרכי האבחון והטיפול בה. לצורך כתיבת מסמך זה פנינו למשרד הבריאות, לארבע קופות החולים, למוסד לביטוח לאומי, לאיגוד הישראלי לרפואת עור ומין ולעמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, שהוקמה לפי כעשור במטרה לסייע לחולים באטופיק דרמטיטיס.¹⁵ נכון למועד סיום כתיבת מסמך זה לא התקבלה תשובה מהאיגוד לרפואת עור ומין.

2. שכיחות מחלת אטופיק דרמטיטיס בישראל

בידי משרד הבריאות אין נתונים על מספר החולים באטופיק דרמטיטיס בישראל או על מגמות התחלואה בה

בידי משרד הבריאות אין נתונים על מספר החולים באטופיק דרמטיטיס בישראל או על מגמות התחלואה בה ולדבריו מחלה זו אינה מחייבת דיווח למשרד ולכן מקרים של תחלואה באטופיק דרמטיטיס מדווחים לו רק במקרה של אשפוז.¹⁶ המשרד ציין בפנינו כי שיעור התחלואה העולמי עומד על כ-20% בקרב ילדים ו-2%-8% בקרב מבוגרים,¹⁷ אם כי לא צוין מקור לנתון זה, לא הוגדרו קבוצות הגיל והמשרד לא ציין האם הוא סבור שנתונים אלו מייצגים את שיעורי התחלואה באוכלוסיית ישראל.

אם נניח שהערכה העולמית שמסר לנו משרד הבריאות מייצגת גם את שיעור התחלואה בישראל, אזי בהתבסס על נתוני הלמ"ס לממוצע האוכלוסייה בישראל בשנת 2022, מספר הילדים עד גיל 18 החולים באטופיק דרמטיטיס עומד על כ-620,000 ומספר המבוגרים בני 18

¹³ International League of Dermatological Societies, [Global report on atopic dermatitis 2022](#), October 2022, p. 4;

נתוני האוכלוסייה העולמית הם עיבוד של נתונים מתוך:

United States Census Bureau, [International Database, Population by age, 2022](#) retrieved May 9th 2024.

¹⁴ Institute for Health Metrics and Evaluation, [GBD Compare](#), Atopic dermatitis, Global, both sexes, all ages, Prevalent cases; Prevalent cases per 100,000, both retrieved April 18th 2024; International League of Dermatological Societies, [Global report on atopic dermatitis 2022](#), October 2022, p. 18; United States Census Bureau, [International Database, Trends, World](#), retrieved April 18th 2024.

¹⁵ שולמית בורשטיין, מנכ"לית העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, שיחת טלפון, 16 בדצמבר 2024.

¹⁶ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 ביוני 2024, עמ' 1.

¹⁷ שם.

ומעלה החולים במחלה זו עומד על בין כ-130,000 לכ-515,000.¹⁸ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי בשירותי בריאות כללית, העריך בפנינו כי בישראל יש מאות אלפי חולים, אך לדבריו יש להבחין בין ילדים חולים (עד גיל 12), שרובם חולים במחלה קלה שתיעלם מאלוה, לבין מבוגרים (בני 18 ומעלה), ששיעור החולים הקשים מביניהם גבוה יותר.¹⁹

במסגרת כתיבת המסמך פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת לארבע קופות החולים בבקשה לקבל נתונים על מספר המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס ועל מספר החולים החדשים בכל שנה, והם יוצגו להלן. נציין כי יש שונות בין הקופות באופן הפקת הנתונים: לפי כללית, רישום המאובחנים נלקח מתוך רשם תחלואה כרונית בקופה, שמבוסס על אבחנות באשפוז לפי קודים מסוימים ועל חיפוש טקסטואלי מתוך אבחנות שנרשמו בקהילה על ידי רופאי עור בלבד.²⁰ לפי מאוחדת אבחנות חדשות של מבטחים עם אטופיק דרמטיטיס נרשמו על בסיס חיפוש טקסטואלי בנתונים בתיקים הרפואיים של מבטחי הקופה.²¹ לפי לאומית ומכבי, הסיווג של החולים נעשה לפי אבחנות בתיק הרפואי של המבטחים לפי קודי ICD-9.²²

2.1 מספר המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס

בטבלה 1 נציג את נתוני ארבע קופות החולים על מבטחיהן שהייתה רשומה להם אבחנה של אטופיק דרמטיטיס בכל אחת מהשנים 2019–2023.

¹⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, מין וגיל, ממוצע 2022](#). לפי נתונים אלו, אוכלוסיית ישראל מנתה בממוצע 9,557,506 תושבים, מתוכם 3,116,598 בני 0–17 ו-6,440,911 בני 18 ומעלה. ההפרש בין הנתון הכללי לבין סכום הנתונים לכל אחד מהגילים נובע ככל הנראה מאופן חישוב הנתונים על ידי הלמ"ס. חני שראבי, מרכזת בכירה, תחום מידע, שירות ותוכן אינטרנט, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיחת טלפון, 14 בינואר 2025.

¹⁹ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי בריאות כללית, שיחת טלפון, 22 בדצמבר 2024.

²⁰ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחריות חוק חופש המידע, שירותי בריאות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 5 באוגוסט 2024. האבחנות באשפוז (של כללית וכן פרוטוקול דיווחי אשפוזים לקופות החולים של משרד הבריאות) הם: 691 ו-691.8: Other atopic dermatitis and related conditions, והמונחים לחיפוש המילולי באבחנות שנרשמו בקהילה היו: Atopic dermatitis, Dermatitis atopic, Atopic eczema, Eczema atopic.

²¹ ד"ר תומר קולר, ראש אגף רפואה שניונית, חטיבת רפואה, קופת חולים מאוחדת, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 10 ביולי 2024, עמ' 2; עו"ד מירה אהרונ, ממונה על פניות הציבור והרגולציה, חטיבת הרפואה, קופת חולים מאוחדת, דוא"ל, 6 באוגוסט 2024. לפי המענה של הקופה, מילות החיפוש בתיקי המבטחים היו: "atopic dermatitis", "atopic dermatitis and related conditions", "eczema atopic" ו-"eczema atopic".

²² ליודמילה צודיקוביץ-דייטר, אנליסטית, החטיבה הרפואית ומכון המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון, 4 ביולי 2024. לדבריה הקודים הם 691, 691.8, 691.80, 691.82. לדעת הקופה, עדיף להקל בקריטריונים ולכלול אנשים שאינם חולים באטופיק דרמטיטיס במקום להחמיר ולא לכלול אנשים שכן חולים, ולכן יש סיכוי שהנתונים גבוהים יותר ממספר החולים בפועל. פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון 30 ביולי 2024; עו"ד רוני חיות, עו"ד רוני חיות, ממונה על קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, דוא"ל, 25 בדצמבר 2024. נציין כי במענה זה לא צוין לפי אילו קודים בוצע החיפוש.

טבלה 1: נתוני קופות החולים על מספר המבוטחים עם אבחנה של אטופיק דרמטיטיס, 2019-2023

שנה	מספר המאובחנים ²³	מספר המבוטחים בקופה ²⁴	שיעור המאובחנים באטופיק דרמטיטיס
2019	419,455	8,945,340	4.69%
2020	438,265	9,085,881	4.82%
2021	467,370	9,234,954	5.06%
2022	493,411	9,420,200	5.24%
2023	529,928	9,567,905	5.54%

בסוף שנת 2023 היו בישראל מעל לחצי מיליון מאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס, שהם כ-5.5% מכלל המבוטחים בקופות החולים

כפי שניתן לראות בטבלה, בסוף שנת 2023 היו בישראל מעל לחצי מיליון מאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס, שהם כ-5.5% מכלל המבוטחים בקופות החולים, כלומר 5,540 מאובחנים ל-100,000 מבוטחים. עוד ניתן לראות כי מספר המאובחנים בקופות החולים עלה בהתמדה בשנים 2019-2023, ומספרם בשנת 2023 היה גבוה בכ-26% בהשוואה למספרם בשנת 2019. כאמור, אצל רוב החולים המחלה חולפת מאליה כך שיכול להיות שאדם רשום כמאובחן לדוגמה בשנים 2019-2021, ובשנת 2022 הוא החלים ממחלתו אך האבחנה שנכתבה בתיקו הרפואי לא נמחקה. לכן יש לתת את הדעת לכך שאין בידנו מידע האם רישום האבחנה למחלימים אכן עודכן וכן לא ניתן לדעת באיזו מידה הרישום הקיים משקף את היקף התחלואה בפועל באטופיק דרמטיטיס בישראל.

בין הגורמים שפנינו אליהם יש חילוקי דעות באשר למהימנות נתוני קופות החולים על המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס. משרד הבריאות העריך כי סביר להניח שיש תת-דיווח של אטופיק דרמטיטיס, שכן לדבריו במקרה של מחלה קלה בתינוקות, המחלה עשויה שלא להירשם בתיק הרפואי של הילד או שההורים עשויים בכלל לא לחשוב שמדובר במחלה אלא במצב כגון עור יבש.²⁵ גם מכבי סברה כי הנתונים שנמסרו לנו על מבוטחיה לוקים בחסר שכן בהיעדר בדיקת מעבדה או דימות שניתן לאבחן את המחלה באמצעותן, האבחנה של המחלה מתבססת על אבחנה קלינית של הרופא המטפל בהתבסס על התלונות של המטופל וההתבוננות שלו בתסמינים. לכן להערכת הקופה במקרים של אטופיק דרמטיטיס רופאים עשויים לכתוב בתיק

²³ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024; עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024; ד"ר תומר קולר, ראש אגף רפואה שניונית, חטיבת רפואה, קופת חולים מאוחדת, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 10 ביולי 2024; פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 3 ביוני 2024.

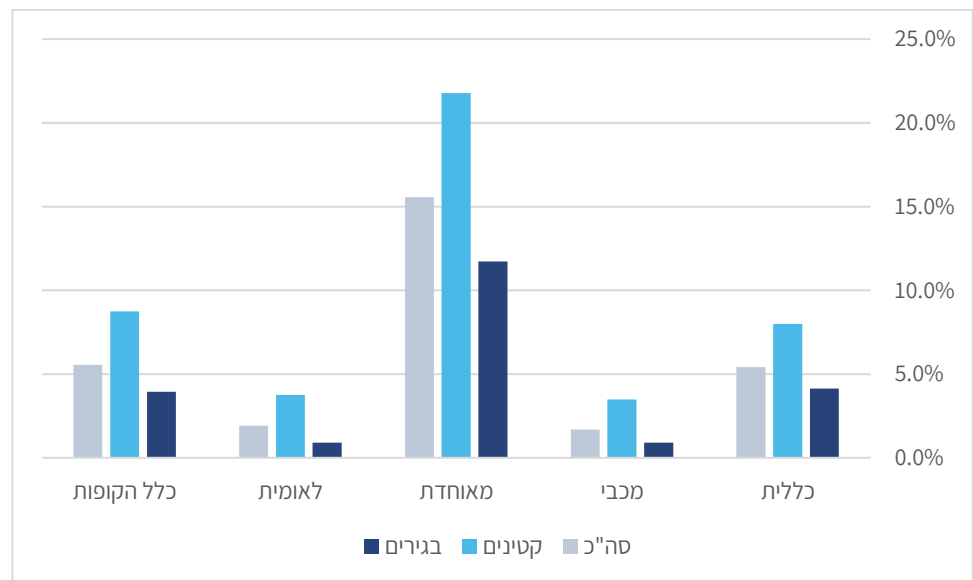
²⁴ עידית נדב, מנהלת ענף (מעקב תוכניות עבודה), משרד הבריאות, נתוני מבוטחים של המוסד לביטוח לאומי בכל קופה בחלוקה לקבוצות גיל (0-17 ו-18 ומעלה) לסוף השנה, 2019-2023, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 28 בנובמבר 2024. מספר המבוטחים שונה ממספר הנפשות שבאמצעותם מחושב מפתח חלוקת כספים מהמוסד לביטוח לאומי לקופות החולים (קפיטציה). לפי פרסום של המוסד לביטוח לאומי מספר המבוטחים המוצג כאן כולל גם מבוטחים השוהים בחו"ל יותר משנתיים, שאינם כלולים בחישוב הקפיטציה אך שמרו על הגדרתם כמבוטחים בקופות החולים. ראו: המוסד לביטוח לאומי, חברות בקופת חולים, 2022, [דוח מסכם על ניהול קובץ בריאות בחודשים ספטמבר-נובמבר 2021 וחישוב מפתח החלוקה ליום 1.1.2022](#), 1.1.2022, דצמבר 2021, עמ' 8.

²⁵ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 ביוני 2024, עמ' 2.

אבחנות אחרות, בין השאר גירוי עורי, תגובה אלרגית ועור רגיש, הגם שחלק מתסמינים אלו עלולים להופיע במקרים של אטופיק דרמטיטיס.²⁶ מנגד, כללית ומאוחדת סבורות כי הנתונים על אטופיק דרמטיטיס אינם לוקים בהערכת חסר,²⁷ וכפי שיוצג להלן שיעור המאובחנים בשתי הקופות הללו היה גבוה יותר מהשיעור בקרב מבוטחי מכבי ולאומית.

מנתוני ארבע קופות החולים עולה כי שיעור המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס עד גיל 18 הוא 8.7% מכלל המבוטחים בקבוצת גיל זו ושיעור המאובחנים הבגירים (מעל גיל 18) עמד על 3.9% מכלל המבוטחים בקבוצת גיל זו. עם זאת, מבחינה של נתוני החולים מקופות החולים עבור שנת 2023 עולה שונות בין הקופות בנוגע לשיעור החולים באטופיק דרמטיטיס לפי קבוצות גיל.

תרשים 1: שיעור המאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס, לפי קבוצות גיל וקופות חולים, 2023²⁸

מנתוני קופות החולים
עלה כי שיעור
המאובחנים עם
אטופיק דרמטיטיס
עד גיל 18 הוא 8.7%
מכלל המבוטחים
בקבוצת גיל זו,
ושיעור המאובחנים
הבגירים (מעל גיל
18) הוא 3.9% מכלל
המבוטחים בקבוצת
גיל זו

²⁶ עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 1.

²⁷ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024; ד"ר תומר קולר, ראש אגף רפואה שניונית, חטיבת רפואה, קופת חולים מאוחדת, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 10 ביולי 2024.

²⁸ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024; עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024; ד"ר תומר קולר, ראש אגף רפואה שניונית, חטיבת רפואה, קופת חולים מאוחדת, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 10 ביולי 2024, עמ' 1; פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 3 ביוני 2024; עידית נדב, מנהלת ענף (מעקב תוכניות עבודה), משרד הבריאות, נתוני מבוטחים של המוסד לביטוח לאומי בכל קופה בחלוקה לקבוצות גיל (0-17 ו-18 ומעלה) לסוף השנה, 2019-2023, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 28 בנובמבר 2024. מספר המבוטחים שונה ממספר הנפשות שבאמצעותם מחושב מפתח חלוקת כספים מהמוסד לביטוח לאומי לקופות החולים (קפיטציה). לפי פרסום של המוסד לביטוח לאומי מספר המבוטחים המוצג כאן כולל גם מבוטחים השהים בחו"ל יותר משנתיים, שאינם כלולים בחישוב הקפיטציה אך שמרו על הגדרתם כמבוטחים בקופות החולים. ראו: המוסד לביטוח לאומי, חברות בקופת חולים, 2022, [דוח מסכם על ניהול קובץ בריאות בחודשים ספטמבר-נובמבר 2021 וחישוב מפתח החלוקה ליום 1.1.2022](#), דצמבר 2021, עמ' 8.

ניתן לראות כי שיעור המאובחנים במאוחדת (15.6%) גבוה פי שלושה משיעור המאובחנים הממוצע בכל הקופות (5.5%). כמו כן, שיעור הקטינים עד גיל 18 המאובחנים במאוחדת (21.8%) גבוה פי 2.5 משיעורם הממוצע בארבע הקופות (8.7%), בעוד ששיעור המבוטחים מעל גיל 18 המאובחנים במאוחדת (11.7%) גבוה פי שלושה משיעורם הממוצע בארבע הקופות (3.9%). אין בידנו הסבר להבדלים אלו.

נציין כי מהנתונים שהועברו לנו על ידי מכבי והוצגו לעיל, עולה כי שיעור המאובחנים בקופה עם אטופיק דרמטיטיס בסוף שנת 2023 עמד על כ-1.7%, עם זאת, לפי מחקר שפורסם בשנת 2022 על בסיס נתוני הקופה נכון לסוף שנת 2017 שכיחותה של אטופיק דרמטיטיס עמדה על 4.4% מתוך כלל המבוטחים במכבי לתקופה של שנה או יותר (למעט תינוקות שנכללו באוכלוסיית הסקר אף אם טרם מלאה להם שנה).²⁹ ההבדל בין הנתונים האלה עשוי לנבוע מהבדל בהגדרה של חולה פעיל: בעוד שבמאמר משנת 2022 ההגדרה של חולה פעיל כללה את כל המבוטחים בקופה שקיבלו אבחנה של אטופיק דרמטיטיס בחמש השנים שקדמו לסוף 2017 (כלומר, בשנים 2013–2017), הנתונים שקיבלנו מהקופה למסמך זה הגדירו חולה פעיל כל מי שבשנת 2023 הייתה רשומה לו אבחנה של אטופיק דרמטיטיס.³⁰ עם זאת, ייתכנו הסברים אחרים.

כ-52% מהמאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס בכל אחת מהשנים 2023–2019 הן בנות ונשים, וכ-48% הם בנים וגברים

מגדר: מנתוני קופות החולים עולה כי כ-52% מהמאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס בכל אחת מהשנים 2023–2019 הן בנות ונשים, וכ-48% הם בנים וגברים. עם זאת, יש לציין כי מפילוח נתוני קופות החולים כללית, מכבי ומאוחדת (שביחד מבטחות כ-92% מהמבוטחים בישראל) לפי קבוצות גיל נמצא כי נשים הן רוב החולים דווקא בקרב קבוצת הגיל הבוגרת יותר (בני 13 ומעלה, כ-55% לעומת כ-45% גברים) ואילו בקרב קבוצת הגיל הצעירה (בני 0–12) נמצא כי רוב החולים הם בנים (כ-54% לעומת כ-46% בנות).³¹ אחד ההסברים שניתן לכך בספרות המדעית הוא ההשפעות של ההורמונים הנשיים על אטופיק דרמטיטיס ועל מחלות אטופיות באופן כללי, אך יש גם הסברים נוספים: החשיפה לאלרגנים עשויה להיות גבוהה יותר בקרב נשים (לא צוין על מה מבוססת טענה זו) ונשים עשויות לפנות לגורמי רפואה בשיעורים גבוהים יותר

²⁹ Clara Weil, et al., [Epidemiology and economic burden of atopic dermatitis: Real-world retrospective data from a large nationwide Israeli healthcare provider database](#), *Advances in Therapy*, vol. 39, no. 6, June 2022, pp. 2502–2505; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [הודעה לתקשורת: אוכלוסיית ישראל בפתחה של שנת 2018](#), 31 בדצמבר 2017, עמ' 1; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [הודעה לתקשורת: אוכלוסיית ישראל בפתחה של שנת 2025](#), 31 בדצמבר 2024, עמ' 1.

³⁰ Clara Weil, et al., [Epidemiology and economic burden of atopic dermatitis: Real-world retrospective data from a large nationwide Israeli healthcare provider database](#), *Advances in Therapy*, vol. 39, no. 6, June 2022, pp. 2504–2505; עו"ד רוני חיות, ממונה על קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, דוא"ל, 26 בנובמבר 2024.

³¹ הנתונים מלאומית לא נכללו בחישוב זה מפני שגיל המטופל נקבע בהתאם לגיל המטופל בעת שליפת הנתונים מהמערכת של הקופה, כלומר ביוני 2024, ולא בעת האבחון, כפי שעשו שאר הקופות. ליודמילה צודיקוביץ-דייטר, אנליסטית, החטיבה הרפואית ומכון המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון, 4 ביולי 2024.

מאשר גברים (ובהתאם לכך הן מאובחנות בשיעורים גבוהים יותר מגברים).³² לפי מאמרים בספרות המדעית המתאם ברמה הגלובלית בין מין ומעמד סוציאו-אקונומי לבין תחלואה באטופיק דרמטיטיס מורכב ולא הוצגו ממצאים חותכים בנושא זה.³³

**מחצית מכלל
המאובחנים הרשומים
בכללית, מכבי
ומאוחדת בשנת
2023 היו מעל גיל 18**

גיל: מבחינת המאובחנים בקופות החולים כללית, מכבי ומאוחדת (שביחד מבטחות כ-92% מהמבוטחים בישראל)³⁴ בשנת 2023, כ-9% היו בני 0-3, כ-27% היו בני 4-12, כ-16% היו בני 13-17, וכ-48% מהם היו מבוגרים בני 18 ומעלה. כלומר, על אף הטענה שהובאה לעיל שאטופיק דרמטיטיס היא מחלה של ילדים, כמעט מחצית מכלל החולים הרשומים בשלוש קופות החולים האלה בשנת 2023 היו מבוגרים.

**מהמענה של כללית
עולה כי כ-80%
מהמאובחנים בדרגה
בינונית או חמורה הם
בני 18 ומעלה, אך
המאובחנים בני 18
ומעלה בדרגה
בינונית וחמורה הם כ-
4% מכלל
המאובחנים בקבוצת
גיל זו**

חומרת המחלה: על מנת ללמוד על חומרת המחלה בקרב המאובחנים ביקשנו מקופות החולים לקבל פילוח של המאובחנים לפי דרגת החמורה של המחלה וכן לציין את המדד לקביעת דרגות המחלה. כללית, המבטחת מעל לחצי מהמבוטחים במדינת ישראל, היא הקופה היחידה שהעבירה לנו נתונים על מספר המבוטחים החולים באטופיק דרמטיטיס ברמה בינונית או קשה, ולדברי הקופה נתונים אלו חושבו על בסיס התרופות שניתנו למטופל. לפי הקופה חולה שקיבל אי-פעם אחד מהטיפולים הבאים ייחשב חולה בדרגה בינונית או חמורה: תרופה ביולוגית, מעכב JAK, טיפול בים המלח או טיפול בפוטותרפיה. מנתוני הקופה לשנים 2019-2023 עולה כי כ-2% (בין 4,021 בשנת 2019 ל-5,602 בשנת 2023) מהמאובחנים בקופה בכל אחת משנים אלה מאובחנים עם אטופיק דרמטיטיס ברמה בינונית או חמורה. מהנתונים עולה עוד כי כ-80% מהחולים בדרגה בינונית או חמורה הם בני 18 ומעלה. עם זאת, שיעור בני ה-18 ומעלה החולים בדרגה בינונית או חמורה עומד על כ-4% מכלל המאובחנים בקבוצת גיל זו.

2.2 מספר החולים החדשים

לצד הנתונים על מספר המאובחנים ביקשנו מקופות החולים לקבל את מספר המבוטחים שאובחנו לראשונה באטופיק דרמטיטיס בכל אחת מהשנים 2019-2023. להלן הנתונים שהתקבלו מכל קופות החולים, אך נציין כי כאמור יש שונות בין הקופות באופן הפקת הנתונים.

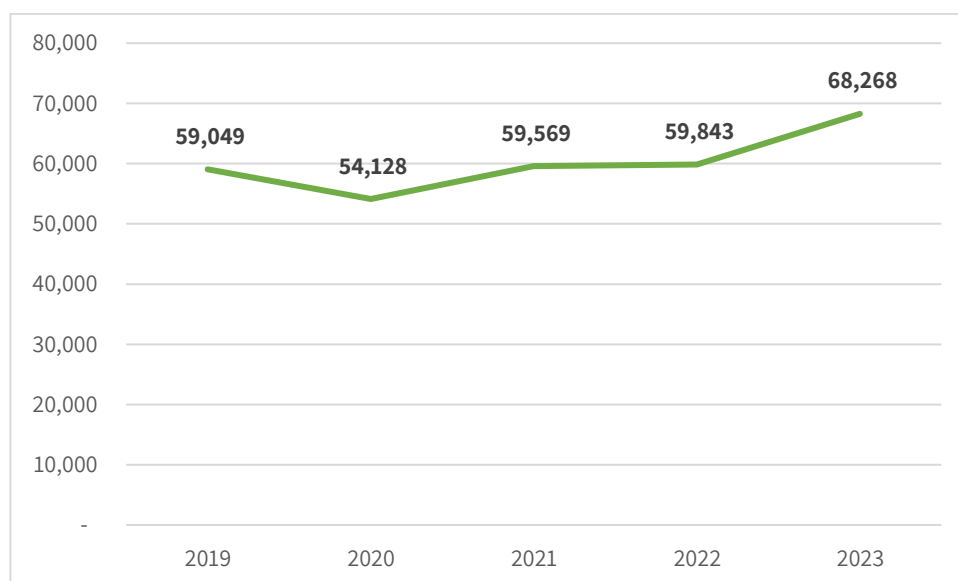
³² Naoko Kanda, et al., [The roles of sex hormones in the course of atopic dermatitis](#), *International Journal of Molecular Sciences*, vol. 20, September 2019; Sophie Maria Mathiesen and Simon Francis Thomsen, [The prevalence of atopic dermatitis in adults: Systematic review on population studies](#), *Dermatology Online Journal*, vol. 25 no. 8, August 2019, pp. 2-3; Joe Zein and Serpil Erzurum, [Asthma is different in women](#), *Current Allergy and Asthma Reports*, vol. 15, 2015.

³³ Jingru Tian, et al., [Global epidemiology of atopic dermatitis: A comprehensive systematic analysis and modelling study](#), *British Journal of Dermatology*, vol. 190, January 2024, pp. 57-59; Janice Chung and Eric Simpson, [The socioeconomics of atopic dermatitis](#), *Annals of Allergy, Asthma and Immunology*, 2019, pp. 362-363.

³⁴ הנתונים מלאומית לא נכללו בחישוב זה מפני שגיל המטופל נקבע בהתאם לגיל המטופל בעת שליפת הנתונים מהמערכת של הקופה, כלומר ביוני 2024, ולא בעת האבחון, כפי שעשו שאר הקופות. ליוזמילה צודיקוביץ-דייטר, אנליסטית, החטיבה הרפואית ומכון המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון, 4 ביולי 2024.

תרשים 2: מספר החולים החדשים עם אטופיק דרמטיטיס בכל אחת מהשנים, 2019–

2023³⁵

**מספר החולים
החדשים בשנת 2023
גבוה ב-16%
ממספרם בשנת
2019**

כפי שניתן לראות בתרשים, מספר החולים החדשים בשנת 2023 גבוה ב-16% ממספרם בשנת 2019. מכבי הצביעה על מגמת עלייה במספר החולים החדשים, אך לדבריה לא ניתן להסביר תופעה זו מבלי לבצע מחקר מעמיק. להערכת הקופה תופעה זו עשויה לנבוע מכמה גורמים, שחלקם קשורים לעלייה שכיחות המחלה (כגון חשיפה לזיהום סביבתי ולחום – למשל, כתוצאה משינויי אקלים, וכן לחץ נפשי ודחק) וחלקם קשורים לצמצום פערים בדיווח על המחלה (כגון שיפור במודעות ונטילת תרופות המחייבות רישום מתאים בתיק הרפואי של המטופל).³⁶ נציין כי בין השנים 2019 ל-2020, חלה ירידה במספר החולים החדשים, ובתשובת מכבי הוצע כי ירידה זו עשויה להיות קשורה להתפרצות מגיפת הקורונה בישראל בשנת 2020. לדברי הקופה בהשפעת המגיפה צומצמו מגעים רפואיים ואולי גם חשיפתם של חולים לאלרגנים בסביבה (אם כי מנגד חלה באותה תקופה גם עלייה ברמת הלחץ הנפשי).³⁷

**כ-53% מהחולים
החדשים בשנים
2019–2023 הן נשים
לעומת כ-47% שהם
גברים**

מגדר: מנתוני קופות החולים עולה כי כ-53% מהחולים החדשים בשנים 2019–2023 הן נשים לעומת כ-47% שהם גברים. עם זאת, גם בקרב החולים החדשים הרוב הנשי מצוי דווקא בקרב בני 13 ומעלה (57% מאובחנות לעומת 43% מאובחנים), ואילו בקרב הצעירים יותר בנים הם רוב החולים החדשים (53% מול 47%).

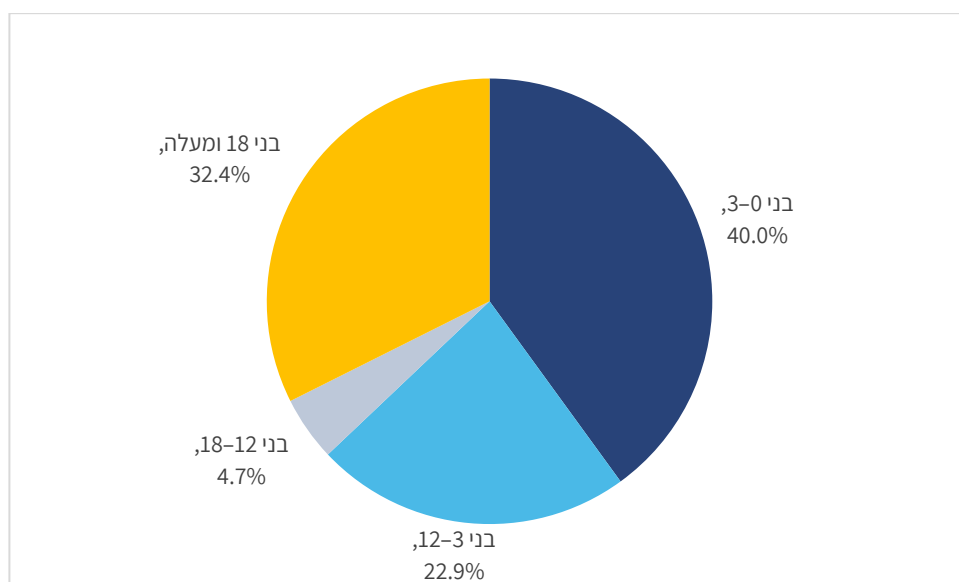
³⁵ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחריות חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024; עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024; ד"ר תומר קולר, ראש אגף רפואה שניונית, חטיבת רפואה, קופת חולים מאוחדת, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 10 ביולי 2024; פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 3 ביוני 2024.

³⁶ עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 2.

³⁷ שם, עמ' 1.

גיל: להלן הנתונים שהתקבלו מקופות החולים כללית, מכבי ומאוחדת (שביחד מבטחות כ-92% מהמבוטחים בישראל)³⁸ בנוגע להתפלגות החולים החדשים עם אטופיק דרמטיטיס בשנים 2019–2023, לפי קבוצת גיל.

תרשים 3: התפלגות החולים החדשים עם אטופיק דרמטיטיס בקופות החולים כללית, מכבי ומאוחדת, 2019–2023, לפי קבוצות גיל³⁹

כי 40% מהחולים החדשים בשנים 2019-2023 היו עד גיל 3. כשליש מהחולים החדשים היו בני 18 ומעלה

ניתן לראות כי 40% מהחולים החדשים בשנים 2019-2023 היו עד גיל 3, כמו כן כשליש מהחולים החדשים היו בני 18 ומעלה.

3. אבחון אטופיק דרמטיטיס

כפי שהוצג במבוא, לפי האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, אי אפשר לאבחן אטופיק דרמטיטיס בבדיקות מעבדה באמצעות סמן ביולוגי (biomarker), ולכן האבחון מתבסס על בדיקה קלינית של רופא על סמך אנמנזה (ההיסטוריה הרפואית של החולה) והתאמה לקריטריונים אבחוניים תוך שלילה של מצבים דומים אחרים, כגון סקביאס, דלקת עור סבוראית ופסוריאזיס.⁴⁰

לפי קריטריונים משנת 2003 של האקדמיה האמריקאית לדרמטולוגיה (American Academy of Dermatology) לאבחון דלקת עור אטופית בקרב תינוקות, ילדים ומבוגרים, קריטריונים שאומצו

אי אפשר לאבחן אטופיק דרמטיטיס בבדיקות מעבדה באמצעות סמן ביולוגי, ולכן האבחון מתבסס על בדיקה קלינית של רופא

³⁸ הנתונים מלאומית לא נכללו בחישוב זה מפני שגיל המטופל נקבע בהתאם לגיל המטופל בעת שליפת הנתונים מהמערכת של הקופה, כלומר ביוני 2024, ולא בעת האבחון, כפי שעשו שאר הקופות. ליודמילה צודיקוביץ-דייטור, אנליסטית, החטיבה הרפואית ומכון המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון, 4 ביולי 2024.

³⁹ עיבוד של מרכז המחקר והמידע לנתונים שהתקבלו מאת נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 7 ביולי 2024; עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024; ד"ר תומר קולר, ראש אגף רפואה שניונית, חטיבת רפואה, קופת חולים מאוחדת, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 10 ביולי 2024, עמ' 1.

⁴⁰ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 6-7.

על ידי האיגוד הישראלי, סימני ההיכר של המחלה הם גרד ונגעים (אקזמה) שנמצאים באופן כרוני או הולך וחוזר בפיזור טיפוזי בהתאם לגיל. לפי האיגוד, בגיל הינקות הנגעים מופיעים בעיקר בפנים, בצוואר ובאזורים אקסטנסוריים (הצדדים הפושטים של הגפיים), ומגיל שנה או שנתיים יש גם תפוחת באזורים פלקטוריים (האזורים המתכופפים של הגפיים). בקרב מתבגרים ומבוגרים מופיעים סימני המחלה בקפלי הגפיים, הצוואר והעפעפיים ומבוגרים עשויים לסבול גם באקזמה בידיים. לעומת זאת, אזורי המפשעות ובית השחי לרוב נשארים לא נגועים. לצד הקריטריונים ההכרחיים, יש כמה מאפיינים חשובים שנצפים ברוב המקרים: גיל התחלה צעיר, אטופיה (רגישות לאלרגנים) ויובש, וכן מאפיינים נלווים שמסייעים באבחון אך אינם ספציפיים למחלה זו.⁴¹

אבחון חומרתה של המחלה יכול להתבסס על כמה סולמות למדידת תסמיני המחלה, אך לפי האיגוד לרפואת עור ומין, אין סולם אחד מתוך סולמות הדירוג הקיימים שנחשב מועדף

אבחון חומרתה של המחלה יכול להתבסס על כמה סולמות למדידת תסמיני המחלה באמצעות בחינה של היבטים שונים של חומרת הנגעים והשטח שהם מכסים. בין סולמות אלו ניתן למנות את SCORAD (scoring AD), כלומר, ניקוד אטופיק דרמטיטיס (EASI-I Eczema Area and Severity Index), כלומר, מדד השטח והחומרה של אקזמה.⁴² לפי האיגוד לרפואת עור ומין, אין סולם אחד מתוך סולמות הדירוג הקיימים שנחשב מועדף על פני האחרים וצוין כי דירוגים אלו נמצאים בשימוש בעיקר במחקר ופחות בפרקטיקה הקלינית.⁴³ עם זאת נציין כי לפי מכתב שפורסם בכתב עת מדעי בארצות הברית בשנת 2024 נטען כי אחד הליקויים בניהול המחלה הוא חוסר רישום של מדדי חומרת המחלה על ידי רופאים.⁴⁴ איננו יודעים עד כמה בעיה זו נפוצה בישראל, אולם נזכיר כי שלוש מתוך ארבע קופות החולים לא העבירו לנו נתונים על התפלגות המאובחנים לפי חומרת המחלה, ולדברי לאומית הסיבה לכך היא חוסר התייחסות לכך בקודים בשיטת ICD-9 המשמשים לרישום בקופת החולים. קופה אחת העבירה לנו נתונים אלה אולם בהתבסס על רישום תרופות ולא על סמך הרישום בתיקי המבוטחים.⁴⁵

לפי משרד הבריאות, ההתמחות הנדרשת לאבחון ולטיפול באטופיק דרמטיטיס היא רפואת עור ומין, אם כי נושאים אלו נלמדים גם במסגרת ההתמחויות באלרגולוגיה (הטיפול באלרגיות)

⁴¹ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 6 – 7.

⁴² JI Silverberg, et al., [What are the best endpoints for Eczema Area and Severity Index and Scoring Atopic Dermatitis in clinical practice? A prospective observational study](#), *British Journal of Dermatology*, vol. 184, May 2021, pp. 888–895.

⁴³ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 7.

⁴⁴ Jonathan D Greenzaid, et al., [Implementation of the atopic dermatitis yardstick via the electronic medical record: a pilot study to improve clinical documentation and patient education](#), *Dermatology Online Journal*, vol. 30, no. 5, 2024, p. 16.

⁴⁵ ליודמילה צודיקוביץ-דייטר, אנליסטית, החטיבה הרפואית ומכון המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון, 4 ביולי 2024; ראו, למשל: US Centers for Disease Control and Prevention, [ICD-9-CM Tabular List of Diseases \(FY11\)](#), updated: September 16th 2010, accessed: July 4th 2024, p. 472

כאמור הנתונים שהעבירה לנו כללית התבססו על בחינת התרופות שניתנו למטופלים. גם מכבי הציעה אפשרות דומה, אם כי לא הועברו לנו נתונים על ידה. עו"ד רוני חיות, ממונה על קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, דוא"ל, 21 באוגוסט 2024.

לפי משרד הבריאות,
ההתמחות הנדרשת
לאבחון ולטיפול
באטופיק דרמטיטיס
היא רפואת עור ומין,
אם כי נושאים אלו
נלמדים גם במסגרת
ההתמחויות
באלרגולוגיה
וברפואת ילדים

לדברי פרופ' ארנון
כהן מכללית, אין
התמקצעות פורמלית
באטופיק דרמטיטיס
בישראל, ולדבריו
מדובר במחלה
שרופא עור לומד
לטפל בה במשך
השנים

קו טיפול בסיסי
במחלה הוא טיפול
מקומי לשמירה על
לחות העור

וברפואת ילדים.⁴⁶ לפי הסילבוס של ההתמחות ברפואת עור ומין באתר של ההסתדרות הרפואית בישראל (הר"י), התמחות זו אורכת חמש שנים, והיא כוללת שלושה חודשים שבהם המתמחה בוחר בין כמה אופציות לסבבים קליניים, שביניהן נמנות אימונולוגיה קלינית ואלרגולוגיה וכן רפואת ילדים, תחומים שעשויים להפגיש את המתמחה עם חולי אטופיק דרמטיטיס.⁴⁷

בנוסף, ישנה התמחות באימונולוגיה קלינית ואלרגולוגיה שהיא התמחות-על אליה יכולים להמשיך בעלי תעודת רופא מומחה ברפואה פנימית או ברפואת ילדים. התמחות זו אורכת שנתיים (שנה אימונולוגיה קלינית ושנה אלרגולוגיה). מי שאין בידהם תעודת מומחה ברפואה פנימית או ברפואת ילדים יכולים להתמחות במסלול התמחות כפול ברפואה פנימית ובאימונולוגיה קלינית ואלרגולוגיה.⁴⁸ לפי הסילבוס להתמחות זו, על המתמחה לרכוש ידע מקיף על מחלות אלרגיות למיניהן, בין השאר על אטופיק דרמטיטיס.⁴⁹

לדברי פרופ' ארנון כהן מכללית, אין התמקצעות פורמלית באטופיק דרמטיטיס בישראל, ולדבריו מדובר במחלה שרופא עור לומד לטפל בה במשך השנים, ורופא שמתמיד לרכוש ידע מקצועי וכלים מקצועיים ידע איך לטפל באטופיק דרמטיטיס בצורה הטובה ביותר. עם זאת, לדבריו כאשר רופא בקהילה מטפל בחולה והוא לא מגיב לטיפול יש להפנותו להמשך טיפול במרפאת עור בבית החולים.⁵⁰

4. הטיפול באטופיק דרמטיטיס

לפי האקדמיה האמריקאית לדרמטולוגיה, אין כיום תרופה שיכולה להביא לריפוי מלא של אטופיק דרמטיטיס, עם זאת לאור מחקרים שהצביעו על מתאם בין חומרת המחלה לבין הפגיעה באיכות החיים ובפרודוקטיביות, שמירה על מחלה קלה עשויה לשפר את איכות החיים של החולה במגוון תחומים,⁵¹ וניתן לעשות כן באמצעות טיפולים שעשויים להקל את התסמינים ולהביא למצב של עור נקי יותר, גם אם לא להחלמה.⁵²

לפי ההנחיות הקליניות של האיגוד הישראלי לרפואת עור ומין, קו טיפול בסיסי (self-care)⁵³ במחלה הוא טיפול מקומי לשמירה על לחות העור הכולל ניקוי ורחצה של העור, שימוש בתכשירי

⁴⁶ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 ביוני 2024, עמ' 2.

⁴⁷ ההסתדרות הרפואית בישראל, המועצה המדעית, [התמחות במחלות עור ומין, תכנית התמחות](#), אפריל 2015, עמ' 3.

⁴⁸ ההסתדרות הרפואית בישראל, המועצה המדעית, [התמחות באימונולוגיה קלינית ואלרגולוגיה, תכנית התמחות](#), יוני 2012, עמ' 2.

⁴⁹ שם, עמ' 3.

⁵⁰ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי בריאות כללית, שיחת טלפון, 22 בדצמבר 2024.

⁵¹ Ahmad Fasseeh, et al., [Burden of atopic dermatitis in adults and adolescents: A systematic literature review](#), *Dermatology and Therapy*, vol. 12, 2022, p. 2662.

⁵² Paula Ludmann, [Eczema types: Atopic dermatitis overview](#), American Academy of Dermatology, updated: October 10th 2023, accessed: May 20th 2024.

⁵³ American Academy of Dermatology, [Atopic dermatitis: Self-care](#), accessed: December 8th 2024.

לחות והימנעות מגירויים חיצוניים. לפי האיגוד, הנחיות אלה רלוונטיות לכל החולים במחלה והם מהווים קווים מנחים לאורח חיים נכון עבור החולים באטופיק דרמטיטיס.⁵⁴

**הקו הטיפולי הבא
לאחר הקו הבסיסי,
הוא טיפול מקומי
באמצעות תכשירים
מסוגים שונים, ואם
טיפול זה לא מספיק
כדי לרסן את
המחלה, ניתן לשקול
שימוש בטיפול
תרופתי סיסטמי**

הקו הטיפולי הבא לאחר הקו הבסיסי, הוא טיפול מקומי באמצעות תכשירים מסוגים שונים ובפוטנטיות (potency) משתנה בהתאם למחלה. בין טיפולים אלו ניתן למנות תכשירים קורטיקוסטרואידליים, מעכבי קלצינורין ומעכבי פוספודיאסטרז.⁵⁵ במקרים שבהם הטיפול המקומי לא מספיק כדי לרסן את המחלה, ניתן לשקול שימוש בטיפול תרופתי סיסטמי (המשפיע על כל מערכות הגוף) מסוג קונבנציונלי או ביולוגי או טיפול בפוטותרפיה, כלומר חשיפה של האזור הנגוע לאור על-סגול.⁵⁶ לצד הטיפולים במחלה עצמה, החולים באטופיק דרמטיטיס נמצאים בסיכון לפתח זיהומי עור כתוצאה מהפגיעה בתפקוד העור, ואלה עשויים לחייב טיפול אנטיביוטי.⁵⁷ לדברי כללית, יש צורך בשינוי התפיסה שמדובר במחלה קלה בלבד שניתן לטפל בה באמצעות טיפולים מקומיים בלבד ללא טיפולים סיסטמיים, תפיסה שלדבריה קיימת אצל רופאים ומטופלים.⁵⁸

4.1 טיפול תרופתי

קופת חולים מכבי ציינה בפנינו כי הטיפול באטופיק דרמטיטיס השתנה במרוצת השנים, כאשר בעבר היו מטפלים במחלה בתרופות ומשחות בלבד ואילו כיום יש טיפולים תרופתיים מתקדמים שנכנסו לסל הבריאות, שבכוחן להפחית את סבלם ואת כאבם גם של מטופלים עם מחלה קשה יותר.⁵⁹

**משנת 2014 נכללו
בסל שירותי הבריאות
כמה תרופות ייעודיות
לטיפול באטופיק
דרמטיטיס**

לפי מידע שנמסר לנו ממשרד הבריאות, משנת 2014 נכללו בסל שירותי הבריאות כמה תרופות ייעודיות לטיפול באטופיק דרמטיטיס, שחלקן נועדו לטיפול מקומי וכמה מהם לטיפול סיסטמי, כפי שצוין בטבלה מטה.

טבלה 2: תרופות בסל שירותי הבריאות עם התוויה לטיפול באטופיק דרמטיטיס, לפי שנת הכללה בסל ובסוגייה שנת עדכון אחרון נכון לשנת 2024⁶⁰

חומר פעיל	אופי הטיפול	סוג התרופה	שנת הכללה בסל הבריאות
Pimecrolimus	מקומי (משחה)	מעכב קלצינורין	2014
Tacrolimus	מקומי (משחה)	מעכב קלצינורין	2014

⁵⁴ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 13 – 14.

⁵⁵ שם, עמ' 16 – 21.

⁵⁶ שם, עמ' 28 – 46; יונת מייזל, [מחלת הפסוריאזיס והטיפול בה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 28 ביוני 2020, עמ' 14 – 15.

⁵⁷ פרופ' אמיליה חודק ואח', [הנחיות לטיפול בדלקת עור אטופית](#), ההסתדרות הרפואית בישראל, המכון לאיכות ברפואה, ספטמבר 2020, עמ' 24 – 26.

⁵⁸ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי בריאות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024, עמ' 2.

⁵⁹ עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 3.

⁶⁰ עידית נדב, מנהלת ענף (מעקב תוכניות עבודה), משרד הבריאות, תרופות באטופיק דרמטיטיס שנכללו בסל, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 ביוני 2024.

חומר פעיל	אופי הטיפול	סוג התרופה	שנת הכללה בסל הבריאות
Crisaborole	סיסטמי	Phosphodiesterase	2021
Abrocitinib	סיסטמי	מעכב JAK	2023
Upadacitinib	סיסטמי	מעכב JAK	2022 (עדכון אחרון 2023)
Dupilumab	סיסטמי	נוגדן (ביולוגי)	2018 (עדכון אחרון 2024)

**בשנים האחרונות
הורחבו ההתוויות
בסל הבריאות של
Dupilumab ושל שני
מעכבי JAK שניתנות
במקרים של מחלה
בינונית עד קשה**

כפי שניתן לראות בטבלה, בשנים האחרונות הורחבו ההתוויות בסל הבריאות של Dupilumab⁶¹ ושל שני מעכבי JAK שניתנות במקרים של מחלה בינונית עד חמורה. למשל, בעבר חולה היה צריך לבחור בין טיפול ב-Dupilumab (תרופה ביולוגית שניתנת בהזרקה תת-עורית אחת לשבועיים, כאשר המנה הראשונה ניתנת כפולה)⁶² לבין טיפול במעכב JAK (תרופה שמעכבת את האנזים JAK וניתנת בטבליות באופן יומיומי), וברגע שקיבל אחת מהן הוא לא היה זכאי לטיפול בשנייה גם אם הטיפול בבחירתו הראשונה נכשל.⁶³ החל משנת 2023 חולה זכאי לטיפול בשתי תרופות – בתרופת Dupilumab ובאחת משתי מעכבי JAK, והמטופל בהמלצת רופאו יכול לבחור באיזה מהתרופות להתחיל את הטיפול.⁶⁴ לילדים מגיל 12 ומעלה התרופה כלולה בסל שירותי הבריאות לחולים בדרגה בינונית עד קשה שמחלתם לא נשלטת או שקיימת עבורם הורית נגד לאחר טיפול מקומי וקו טיפול סיסטמי אחד לפחות.⁶⁵ לקראת הדיון בוועדה הציבורית להרחבת סל שירותי הבריאות (הידועה כוועדת הסל) לשנת 2025 הוגשה בקשה להרחיב את הזכאות לתרופה זו לחולים בני 12–17 שחוו כישלון של טיפול מקומי גם אם לא קיבלו תרופה סיסטמית.⁶⁶ בהקשר זה כללית ציינה בפנינו כי הדרישה לטיפול בקו סיסטמי מסורתי לפני המעבר לטיפול מתקדם עשויה להקשות על המשך הטיפול, שכן לפי הקופה רוב הרופאים בקהילה אינם מורגלים במתן טיפולים מסורתיים אלו ובצורך בניטור של החולים.⁶⁷

לפי מאגר התרופות של משרד הבריאות, מתן מעכבי ה-JAK ו-Dupilumab, הכלולות כיום בסל שירותי הבריאות, דורש מרשם של רופא מומחה ברפואת עור ומין או באלרגולוגיה או אימונולוגיה קלינית. מתן התרופות Crisaborole, Pimecrolimus ו-Tacrolimus מתאפשר גם עם מרשם של רופא משפחה או של רופא ילדים.⁶⁸

⁶¹ החל ממרץ 2024 התרופה Dupilumab מאושרת לשימוש מגיל חצי שנה. משרד הבריאות, אגף הרוקחות, מאגר התרופות: [דופיקסנט 200 מ"ג](#), כניסה: 15 בינואר 2025.

⁶² Regeneron Pharmaceuticals, Inc. and sanofi-aventis U.S. LLC., [Dupixent, Full prescribing information](#), revised: March 2017, p. 2.

⁶³ מג'ר טל מורגנשטיין, מנהלת האגף להערכת טכנולוגיות בסל הבריאות, משרד הבריאות, שיחת טלפון, 8 בינואר 2025.
⁶⁴ שם.

⁶⁵ משרד הבריאות, הוועדה הציבורית להרחבת סל שירותי הבריאות לשנת 2025, [רשימת תרופות ומזון רפואי שהוגשו לעדכון הסל 2025](#), עמ' 19.

⁶⁶ שם, עמ' 16.

⁶⁷ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחריות חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024, עמ' 3.

⁶⁸ משרד הבריאות, מאגר התרופות, [דופיקסנט 200 מ"ג](#); [רינבוק 15 מ"ג](#); [סיבינקו 100 מ"ג](#); [סטקוויס](#); [אלידל קרם 1%](#); [פרוטופיק 0.03%](#), כניסה (לכל הפריטים): 26 ביוני 2024.

לפי פרופ' ארנון כהן
התרופות והטיפולים
שקיימים כיום בסל
שירותי הבריאות
מספקים מענה סביר
לחולי אטופיק
דרמטיטיס, ולפי
העמותה הישראלית
לאטופיק דרמטיטיס,
סל הבריאות נותן
מענה טוב אך יש
לכלול בו תרופות
נוספות

לפי פרופ' ארנון כהן התרופות והטיפולים שקיימים כיום בסל שירותי הבריאות מספקים מענה סביר לחולי אטופיק דרמטיטיס.⁶⁹ גם לפי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, סל הבריאות נותן מענה טוב לחולים באטופיק דרמטיטיס באופן כללי, אך לדעת העמותה היות שחלק מהחולים מגיבים טוב יותר לתרופות ביולוגיות שאינן בסל מאשר לתרופות שבסל, יש לכלול גם שתי תרופות ביולוגיות נוספות (Lebrikizumab ו-Tralokinumab) בסל הבריאות.⁷⁰ מבדיקתנו ברשימה של התרופות שהוגשו לוועדת הסל לשנת 2025, רשימה זו כוללת את אחת מהתרופות הביולוגיות החדשות (Lebrikizumab) ומעכב JAK נוסף (Baricitinib), אך לא מצאנו אזכור ל-Tralokinumab.⁷¹ לאומית העבירה לנו רשימה של תרופות בסל הבריאות לטיפול באטופיק דרמטיטיס, וברשימה זו צוינו ארבע תרופות שלא נכללו ברשימה שהועברה אלינו על-ידי משרד הבריאות: azathioprine, cyclosporine ו-methotrexate.⁷² לפי המשרד, הרשימה שנשלחה אלינו כוללת תרופות ייעודיות למחלה; לדבריו ייתכנו תכשירים נוספים שמשמשים לטיפול במחלה בהתאם לסטנדרט המקובל אך ללא התוויה רשומה לאטופיק דרמטיטיס (כלומר, שימוש off-label). צוין כי מדובר לרוב בתכשירים ותיקים, שהיו קיימים טרם החלת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, וכי ההתוויות שרשומות עבורן בסל הן מאוד כלליות וכוללות פירוט של מעט מחלות.⁷³ לדברי המשרד השימוש בתרופות אלו בהתוויה לטיפול באטופיק דרמטיטיס אמנם לא נכלל בסל הבריאות, אך קופות החולים מספקות תרופות אלה בהנחה למבטוחיהן במסגרת סל הקופה.⁷⁴

באשר לתרופות לאטופיק דרמטיטיס במסגרת תוכניות השב"ן של קופות החולים, קופות החולים לאומית ומאוחדת מסרו לנו כי בתוכניות השב"ן שלהן לא כלולות כיום תרופות לטיפול באטופיק דרמטיטיס, ולדבריהם המענים למחלה זו ניתנים כיום רק במסגרת סל הבריאות.⁷⁵ מכבי לא השיבה לשאלה זו. כללית העבירה לנו נתונים על תרופות שנופקו במסגרת תוכניות השב"ן לחולי אטופיק דרמטיטיס. מעיון בנתוני הקופה ומתשובות הקופה לשאלותינו בנושא עולה כי מדובר בתרופות למחלה שכיום ניתנות במסגרת סל הבריאות, והן ניתנו במסגרת השב"ן לפני הכללתן

⁶⁹ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי בריאות כללית, שיחת טלפון, 22 בדצמבר 2024; דוא"ל, 14 בינואר 2025.

⁷⁰ שולמית בורשטיין, מנכ"לית העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, שיחת טלפון 16 בדצמבר 2024.

⁷¹ משרד הבריאות, הוועדה הציבורית להרחבת סל שירותי הבריאות לשנת 2025, [רשימת תרופות ומזון רפואי שהוגשו לעדכון הסל 2025](#).

⁷² פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 3 ביוני 2024.

⁷³ מגר' ליאורה בן ארצי, ראש תחום ועדת משנה לסל הבריאות, האגף להערכת טכנולוגיות בסל הבריאות, משרד הבריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הועבר על ידי עידית נדב, מנהלת ענף (מעקב תוכניות עבודה), משרד הבריאות, דוא"ל, 2 באוגוסט 2024.

⁷⁴ מגר' טל מורגנשטיין, מנהלת האגף להערכת טכנולוגיות בסל הבריאות, משרד הבריאות, שיחת טלפון, 8 בינואר 2025.

⁷⁵ פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, שיחת טלפון 30 ביולי 2024.

בסל או שהן ניתנות כיום בשב"ן למי שאינו עונה על ההתוויות בסל ועונה על הדרישות לקבלת התרופה בשב"ן.⁷⁶

לפי כללית, ישנם כמה אתגרים בטיפול תרופתי אפקטיבי באטופיק דרמטיטיס, ביניהם התמודדות עם דיסאינפורמציה שקיימת בקרב מטופלים לגבי הסיכונים הכרוכים בטיפולים המקומיים והסיסטמיים וכן איתור של מטופלים שהמחלה שלהם אינה נשלטת לאורך זמן אשר התיאשו ממערכת הבריאות הקונבנציונלית ופנו לטיפולים אלטרנטיביים.⁷⁷ כמו כן לפי פרופ' כהן ראוי להעביר מטופלים עם מחלה שמוגדרת בינונית אך אינה נשלטת לטיפולים סיסטמיים שעשויים לסייע להם.⁷⁸

5. השלכות מחלת אטופיק דרמטיטיס

לאטופיק דרמטיטיס עשויות להיות השלכות על החולה, משפחתו והחברה כולה במגוון היבטים ובהם היבטים כלכליים וחברתיים.

5.1 השלכות כלכליות

במישור הכלכלי, יש למחלה עלויות ישירות, עקיפות ולא מוחשיות. העלויות הישירות כוללות תרופות והוצאות רפואיות אחרות אך גם שינויים לסביבה הביתית, כגון הסרת שטיחים ורכישה של מוצרי טקסטיל מסוגים שעשויים להיות היפו-אלרגניים או פחות מגרים. העלויות העקיפות של אטופיק דרמטיטיס כוללות, בין השאר, היעדרות ממקום העבודה כדי לדאוג לילד חולה וכן עלויות הקשורות למחלות אחרות שעשויות להופיע יחד עם אטופיק דרמטיטיס. העלויות הלא מוחשיות של המחלה כוללות, בין השאר, השלכות על בחירת מקצוע בקרב מבוגרים (למשל, הימנעות ממקצועות הבריאות בגלל חשש מהחמרה במחלה).⁷⁹

אשר להוצאות קופות החולים על תרופות לאטופיק דרמטיטיס, לפי מכבי, אם בעבר הטיפול באטופיק דרמטיטיס היה מסתמך על תרופות זולות יחסית, כיום עבור חולים קשים יש בסל הבריאות כמה טיפולים מתקדמים בהרבה אך גם יקרים יותר מהתרופות הישנות.⁸⁰ ביקשנו לבחון את העלויות בגין אטופיק דרמטיטיס על קופות החולים, אולם קיבלנו נתונים על עלות התרופות בסל הבריאות רק מלאומית, המבטחת כ-8% מהמבוטחים בישראל, ועל תרופות

⁷⁶ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024, עמ' 2; דוא"ל, 8 ביולי 2024.

⁷⁷ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחראית חוק חופש המידע, שירותי ביראות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024, עמ' 3; פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי ביראות כללית, דוא"ל, 14 בינואר 2025.

⁷⁸ שם.

⁷⁹ Janice Chung and Eric Simpson, [The socioeconomics of atopic dermatitis](#), *Annals of Allergy, Asthma and Immunology*, 2019, pp. 363–365.

⁸⁰ עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי ביראות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 3.

לאטופיק דרמטיטיס
עשויות להיות
השלכות על החולה,
משפחתו והחברה
כולה במגוון היבטים
ובהם היבטים
כלכליים וחברתיים

בשב"ן רק מכללית, שמבטחת כמחצית מהמבוטחים בישראל (שכן, כאמור, במאוחדת ולאומית אין מענה בשב"ן למחלה זו).

מהנתונים שקיבלנו מלאומית על המבוטחים החולים באטופיק דרמטיטיס שקיבלו בשנים 2019–2023 תרופות בסל הבריאות לטיפול במחלה זו עולה כי העלות לקופה על כלל התרופות לאטופיק דרמטיטיס עמד על כ-412,000 ש"ח בשנת 2019 לעומת כ-2,442,000 ש"ח בשנת 2023 – גידול של כמעט פי שישה. עם זאת נציין כי העלייה בעלותן של התרופות הסיסטמיות הייתה של 669% ואילו העלייה בעלות לקופה של תרופות מקומיות למחלה הייתה של 102% בלבד. לצד זאת בתקופה זו משקל ההוצאה של הקופה על טיפולים מקומיים ירד מ-31% מההוצאות על תרופות אלו ל-11%, ומשקל ההוצאה על טיפולים סיסטמיים עלה מ-69% מההוצאות ל-89%. נראה כי ברקע נתונים אלו עומדת העלות הגבוהה יותר של הטיפולים הסיסטמיים ביחס לטיפולים המקומיים וכן הרחבת הזמינות של תרופות אלו בסל הבריאות לקווי טיפול נוספים. נדגיש כי איננו יודעים אם נתונים אלו משקפים את המצב גם בקופות האחרות, שכן כאמור לאומית מבטחת כ-8% בלבד של המטופלים בישראל, וכמו כן איננו יודעים אם היו תרופות נוספות ששימשו בפועל לטיפול באטופיק דרמטיטיס שלא נכללו בנתונים אלו.⁸¹

מהנתונים שקיבלנו מכללית על תרופות לאטופיק דרמטיטיס שנופקו במסגרת תוכנית השב"ן עולה כי סך ההוצאה של קופת החולים (לא כולל ההשתתפות העצמית של המבוטחים) עלתה בין השנים 2019 ל-2022 מסכום של כ-5,200 ש"ח ב-2019 על תרופה אחת לכ-712,500 ש"ח על ארבע תרופות ב-2022, גידול של פי 136 לערך. עם זאת, מ-2022 ל-2023 חלה ירידה של כ-45% בהוצאה של הקופה, לסכום של כ-387,500 ש"ח, ונוספה תרופה לשב"ן (סך הכול חמש תרופות).⁸² נראה כי נתונים אלו עשויים לשקף את הרחבת ההתוויות של תרופות אלו בסל הבריאות, אך לא ניתן לוודא זאת על סמך הנתונים שיש בידנינו בלבד.

לעלותן של התרופות השלכות כלכליות גם על החולה עצמו. לפי מחירון התרופות של משרד הבריאות לחודש ינואר 2025, המחיר המירבי לצרכן כולל מע"מ של טיפול ב-Dupixent הוא כ-5,800 ש"ח לשתי זריקות, המחיר המירבי לצרכן כולל מע"מ של טיפול חודשי ב-Upadacitinib (כדור ליום) הוא כ-3,300 ש"ח או כ-5,300 ש"ח (תלוי במינון), והמחיר המירבי לצרכן כולל מע"מ ב-Abrocitinib עולה מעל 5,200 ש"ח בחישוב של כדור ליום.⁸³ תרופות

⁸¹ עיבוד של מרכז המחקר והמידע לנתונים שהועברו בתשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת על ידי פרופ' יבגני מרזון, מנהל המחלקה לרפואה מנוהלת ויו"ר וועדת המחקר, לאומית שירותי בריאות, דוא"ל, 3 ביוני 2024, ועל ידי ליוזמילה צודיקוביץ-דייטר, אנליסטית, החטיבה הרפואית ומכון המחקר, לאומית שירותי בריאות, 4 ביולי 2024.

⁸² עיבוד של מרכז המחקר והמידע לנתונים שהתקבלו מאת נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחריות חוק חופש המידע, שירותי בריאות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024.

⁸³ משרד הבריאות, [מחירון לתרופות המחייבות במרשם רופא, 01.01.2025](#), עדכון: 1 בינואר 2025, כניסה: 9 בינואר 2025. המחירים לפי המחיר המרבי לצרכן כולל מע"מ. למינון התרופות, ראו:

אלה כלולות כאמור בסל שירותי הבריאות ולכן הן ניתנות למבוטחים תמורת דמי השתתפות עצמית ולא על-פי המחיר המירבי לצרכן.

כמו כן, לפי [חוזר סמנכ"ל לפיקוח על קופות החולים ושירותי בריאות נוספים](#) מאוקטובר 2021, אטופיק דרמטיטיס מוגדר מחלה כרונית, ולכן לחולים במחלה זו מוגדרת תקרת השתתפות עצמית חודשית של תרופות בסל הבריאות (גם אם התרופות הנרכשות אינן חלק מהטיפול במחלה הכרונית),⁸⁴ שהיא סכום ההשתתפות העצמית המירבי שאותו ניתן לגבות ממטופל בחודש עבור תרופות בסל הבריאות. גובה תקרת ההשתתפות העצמית משתנה לפי קופה, ונכון לסוף פברואר 2024 היא נעה בין 336.50 ש"ח לחודש (למבוטחים במכבי) ל-407.90 ש"ח לחודש (למבוטחי מאוחדת ולאומית) בחישוב רבעוני (ובמאוחדת, בחישוב חציוני).⁸⁵ לפי פרופ' ארנון כהן, גם התרופות שניתנות לאטופיק דרמטיטיס שלא בהתוויה שנקובה במאגר התרופות (כגון במקרה של ציקלוספורין, כפי שצוין להלן) מונפקות למבוטחי כללית עם השתתפות עצמית של תרופות הכלולות בסל (כך שגם הן כלולות בחישוב לתקרת ההשתתפות לחולים כרוניים),⁸⁶ אך איננו יודעים אם גם קופות החולים האחרות מתייחסות לתרופות אלו בצורה דומה. נציין כי לפי החוזר, התקרה חלה על כל סוגי התרופות ועל הציוד המתכלה שנמצאים בסל הבריאות,⁸⁷ והיא אינה חלה על טיפולים כגון טיפול פוטותרפיה.⁸⁸

לפי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, בשל מחירן הגבוה של התרופות המטופלים מגיעים לתקרה החודשית שאמנם מעליה הם אינם נדרשים לשלם עוד השתתפות עצמית עבור התרופות, אך יש מטופלים המתקשים לשאת גם בעלות התקרה החודשית. יתר על כן צוין כי תקרה זו לא כוללת משחות וסבונים לטיפול במחלה, שעלותם יכולה להגיע למאות שקלים בחודש.⁸⁹ גם לפי שירותי בריאות כללית, יש קושי של מטופלים לממן את התרופות המתקדמות, אך איננו יודעים אם הכוונה בדברי הקופה למימון התרופות במסגרת תוכנית השב"ן, שבה ההשתתפות העצמית גבוהה יותר (העומדת על 356.98 ש"ח לתרופה ועל 713.97 לחודש

משרד הבריאות, מאגר התרופות, [דופיקסנט 200 מ"ג](#); [רינבוק 15 מ"ג](#); [סיבינקו 100 מ"ג](#); [סטקוויס](#); [אלידל קרם 1%](#); [פרוטופיק 0.03%](#), כניסה (לכל הפריטים): 26 ביוני 2024.

Regeneron Pharmaceuticals, Inc. and sanofi-aventis U.S. LLC., [Dupixent, Full prescribing information](#), revised march 2017, p. 2; [Pfizer Inc., Cibinqo: Highlights of prescribing information](#), revised: January 2022, p. 1; AbbVie, [Rinvoq: Highlights of prescribing information](#), revised: November 2023, p. 1.

⁸⁴ משרד הבריאות, חוזר סמנכ"ל לפיקוח על קופות החולים ושירותי בריאות נוספים 05/21, [הגדרת מחלה כרונית לצורך תקרה עבור רכישת תרופות לחולים כרוניים - עדכון סופי 2021](#), 24 באוקטובר 2021, עמ' 7.

⁸⁵ משרד הבריאות, אתר כל הבריאות, [תקרת השתתפות עצמית רבעונית עבור תרופות - תקרה לחולים כרוניים](#), עדכון: 26 בפברואר 2024, כניסה: 6 ביוני 2024. להסבר על אופן החישוב, ראו: משרד הבריאות, חוזר סמנכ"ל לפיקוח על קופות החולים ושירותי בריאות נוספים 13/10, [חישוב תקרה תקופתית לחולים כרוניים בעד תרופות וציוד מתכלה](#), 4 באוקטובר 2010.

⁸⁶ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי בריאות כללית, דוא"ל, 9 בינואר 2025.

⁸⁷ משרד הבריאות, חוזר סמנכ"ל לפיקוח על קופות החולים ושירותי בריאות נוספים 05/21, [הגדרת מחלה כרונית לצורך תקרה עבור רכישת תרופות לחולים כרוניים - עדכון סופי 2021](#), 24 באוקטובר 2021, עמ' 1.

⁸⁸ מג'ר טל מורגנשטיין, מנהלת האגף להערכת טכנולוגיות בסל הבריאות, משרד הבריאות, שיחת טלפון, 8 בינואר 2025.

⁸⁹ שולמית בורשטיין, מנכ"לית, העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, דוא"ל, 13 בינואר 2025.

אטופיק דרמטיטיס מוגדר מחלה כרונית, ולכן לחולים במחלה זו מוגדרת תקרת השתתפות עצמית חודשית של תרופות בסל הבריאות

לפי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, יש מטופלים המתקשים לשאת גם בעלות התקרה החודשית, וצוין כי תקרה זו לא כוללת משחות וסבונים לטיפול במחלה

למבטחי כללית מושלם, נכון לינואר 2025⁹⁰) ואינה כפופה לתקרת ההשתתפות העצמית לחולים במחלה כרונית, או שהכוונה לדמי ההשתתפות העצמית הנגבים בסל שירותי הבריאות שכאמור כפופים לתקרה חודשית.

נוסף על עלות הטיפול התרופתי, נראה שיש מתאם חיובי בין מחלה באטופיק דרמטיטיס לבין התפתחות של מחלות אלרגיות אחרות, כגון אסתמה, נזלת אלרגית ואלרגיות למזון (על אף שמנגנון הסיבתי אינו ברור), וזאת לצד הפרעות לאורח החיים (כגון שינה), מה שמגביר את הנטל של המחלה על החולים ומשפחתם ברמה שלפי עורכי המחקר דומה לילד עם סוכרת.⁹¹

מכבי ציינה בפנינו כי לצד העלות הגבוהה של התרופות המתקדמות, התרחבות השימוש בתרופות אלו עשוי לחייב את הקופה להעמיד צוות מיומן וסביבה מותאמת לצורך הטיפול במחלה – למשל באמצעות מתן עירוי של תרופה ביולוגית – באופן שלא היה נדרש בעבר. עם זאת הקופה סבורה כי מכיוון שהתרופות המתקדמות עשויות להפחית את סבלם וכאבם של המטופלים, השימוש בהן עשוי בסופו של דבר להשפיע לחיוב על הניצול של משאבים רפואיים אחרים.⁹²

5.2 השלכות חברתיות

**לפי העמותה
הישראלית לאטופיק
דרמטיטיס יש חוסר
במענה הולם לצרכים
הרגשיים של החולים**

לדברי שולמית בורשטיין, מהעמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס למחלה זו עשויות להיות השלכות גם בפן החברתי, שכן חולים עשויים לסבול מדחייה חברתית ומבריונות, במיוחד בגילים הצעירים יותר. לדבריה סקר עולמי שנערך ב-27 מדינות ביניהן ישראל מצא כי ילדים רבים חוו קשיים נפשיים כתוצאה מהצורך להתמודד עם קשיים חברתיים, וכן נמצאו שיעורים גבוהים יותר של דיכאון ואובדנות בקרב חולים,⁹³ אך אין לנו מידע באשר למתודולוגיה של סקר זה. בהקשר זה שולמית בורשטיין העלתה בפנינו את החוסר במענה הולם לצרכים הרגשיים של החולים.⁹⁴ כמו כן, לדבריה העמותה שיתפה פעולה לאחרונה עם משרד החינוך כדי לפרסם בקרב עובדי הוראה מידע על אופן ההתנהגות הראוי כלפי ילדים החולים באטופיק דרמטיטיס ועל הצורך לשים לב למצבם הרגשי.⁹⁵

לפי שולמית בורשטיין במקרים מסוימים ניתן לקבל הכרה מהביטוח לאומי על נכות כתוצאה מאטופיק דרמטיטיס.⁹⁶ מעיון בתוספת [לתקנות הביטוח הלאומי \(קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה\), תשט"ז-1956](#), (הידועה כ"ספר הליקויים") אין סעיף ייעודי להכרה באטופיק דרמטיטיס כמחלה נפרדת, ולכן ייתכן שבדומה למחלות אחרות אין רישום נפרד למחלה זו שיאפשר ניטור של

⁹⁰ שירותי בריאות כללית, [כיסוי מורחב לתרופות מרשם והתוויות מחוץ לסל באישור מיוחד](#), כניסה: 12 בינואר 2025.

⁹¹ Brian Eichner, et al., [A Community-based Assessment of Skin Care, Allergies, and Eczema \(CASCADE\): an atopic dermatitis primary prevention study using emollients—protocol for a randomized controlled trial](#), *Trials*, March 4th 2020, p. 2.

⁹² עו"ד סער נרי, ממנה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 3.

⁹³ שולמית בורשטיין, מנכ"לית העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, שיחת טלפון, 16 בדצמבר 2024.

⁹⁴ שם.

⁹⁵ שם.

⁹⁶ שם.

מקבלי קצבאות נכות עם מחלה זו. לפי סעיף 80 בספר הליקויים (שמתייחס לאקזמה כרונית), ניתן לקבל עד 30% נכות כאשר מדובר במקרה של מחלה קשה, שבה "ההפרעות כלליות, ניכרות ומעוררות דחיה".⁹⁷ נציין כי אחוזי נכות אלו לא מספיקים למתן קצבת נכות (לשם כך נדרש מינימום של 60% נכות).⁹⁸ עוד נציין כי מעיון ברשימת המחלות והליקויים המזכים לקצבת ילד נכה, המשולמת לילדים נכים עם ליקוי קשה, עולה כי היא אינה כוללת את מחלת אטופיק דרמטיטיס.⁹⁹

6. סוגיות בטיפול באטופיק דרמטיטיס

מכיוון שאטופיק דרמטיטיס הוא מחלת עור, כמה מהסוגיות הקשורות לטיפול במחלות אלו באופן כללי רלוונטיות גם למחלה זו והן נסקרו בהרחבה במסמך מרכז המחקר והמידע בנושא [מערכ הטיפול במחלות עור בקהילה](#), שפורסם באפריל 2023.¹⁰⁰ בפרק זה יוצגו בקצרה כמה סוגיות בדגש על ההיבטים הרלוונטיים לטיפול באטופיק דרמטיטיס.

6.1 מרפאות ייעודיות לטיפול במחלה

במענה של מכבי לפנייה של מרכז המחקר והמידע של הכנסת צוין כי מדובר במחלה שמטופלת על ידי רופאי משפחה, רופאי ילדים, רופאי עור ומין ורופאי אלרגיה, אם כי צוין כי מצבים של מחלה קשה מטופלים גם במרפאות בבתי חולים.¹⁰¹

בתשובת משרד הבריאות לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת נכתב כי בישראל אין מרפאות ייעודיות לטיפול באטופיק דרמטיטיס,¹⁰² אך מבדיקה שערכנו באתרי האינטרנט של כמה בתי חולים לאשפוז כללי בישראל נראה כי בכמה בתי חולים יש מרפאות לאטופיק דרמטיטיס, למשל מרפאת אטופיק דרמטיטיס בבית החולים בילינסון בפתח תקווה שפועלת פעמיים בשבוע, מרפאה בבית החולים איכילוב בתל אביב ומרפאת אלרגיות עור בשיבא ברמת גן.¹⁰³ אין בידנו מידע האם ישנן מרפאות נוספות. לפי שירותי בריאות כללית, שמנהלת את מרכז הרפואי בילינסון, מטופלים במרפאת אטופיק דרמטיטיס כ-550 חולים, והתור למרפאה זו עומד על כחצי שנה,¹⁰⁴ אם כי איננו יודעים אם נתון זה מייצג גם מרפאות אחרות.

⁹⁷ סעיף 80 לתוספת לתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), תשט"ז-1956.

⁹⁸ הביטוח הלאומי, [תנאי זכאות](#), כניסה: 18 בדצמבר 2024.

⁹⁹ הביטוח הלאומי, [מי זכאי לקצבת ילד נכה? \(לפי מחלות וליקויים\)](#), כניסה: 9 בינואר 2025. ראו גם: [תקנות הביטוח הלאומי \(ילד נכה\)](#), התש"ע-2010.

¹⁰⁰ יונת מייזל, [מערכ הטיפול במחלות עור בקהילה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 באפריל 2023.

¹⁰¹ עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 3.

¹⁰² מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 4 ביוני 2024, עמ' 3.

¹⁰³ מרכז רפואי רבין, [מרפאה לעור ומין – בילינסון](#), [מרפאת אטופיק דרמטיטיס](#); המרכז הרפואי תל אביב ע"ש סוראסקי איכילוב, [מערכ רפואת עור, דרמטיטיס אטופית – מבוגרים](#), [עור ילדים ומתבגרים](#); בית החולים שיבא תל השומר, [מרפאת אלרגיות עור](#), כניסה (לכל הפריטים): 5 ביוני 2024.

¹⁰⁴ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחריות חוק חופש המידע, שירותי בריאות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024, עמ' 2.

במענה של מכבי צוין כי המחלה מטופלת על ידי רופאי משפחה, רופאי ילדים, רופאי עור ומין ורופאי אלרגיה, ובמצבים של מחלה קשה הטיפול מתבצע גם במרפאות בבתי חולים

לדברי העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, פריסת מרפאות העור בישראל אינה מספקת,¹⁰⁵ וגם פרופ' ארנון כהן מכללית ציין את סוגיית זמינות התורים לרופאי עור בקהילה ובבתי חולים, כפי שיפורט בהמשך המסמך, ולדבריו יש צורך בחיזוק מרפאות העור הקיימות בבתי החולים ולפתוח מרפאות עור חדשות.¹⁰⁶ שולמית בורשטיין העלתה בפנינו כי אין בישראל מרפאה רב-תחומית לאטופיק דרמטיטיס שמעניקה לחולים במחלה שירותים מתחומים שונים, כגון אלרגולוגיה, פולמונולוגיה (לחולי אסטמה) ובריאות הנפש, לצד רפואת העור, ולכן החולים נדרשים לתאם את הביקורים לשירותים השונים בעצמם.¹⁰⁷ לפי פרופ' כהן, מרפאה רב-תחומית הינה פיתרון אפשרי, אך לדבריו עדיף להגדיל את הזמינות לרופאי עור בקהילה ובבתי חולים.¹⁰⁸

6.2 כוח האדם הרפואי באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית

כאמור, שני תחומי ההתמחות שרלוונטיים לטיפול באטופיק דרמטיטיס באופן ישיר הם רפואת עור ומין ואלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית.

בתחום האלרגולוגיה יש מומחים באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית, מומחים באלרגולוגיה לילדים וכן גם מומחים באימונולוגיה ילדים.

לפי נתוני משרד הבריאות, בסוף שנת 2022 היו בישראל 146 רופאים בעלי תעודת מומחה באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית, מתוכם 61% היו מתחת לגיל 67 (86 רופאים); כלומר, שיעור של 0.9 רופאים בגילים אלו ל-100,000 נפש.¹⁰⁹ לפי נתוני משרד הבריאות בין השנים 1990-2022 מספר המומחים באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית עד גיל 67 נמצא בעלייה, אך שיעור הרופאים בגילים אלו נמצא בירידה בשנים אלו, מ-1.1 רופאים ל-100,000 תושבים ל-0.9 ל-100,000 תושבים.¹¹⁰ בסוף 2022 היו בתחום זה 20 מתמחים בשלבים שונים של ההתמחות, ארבעה מתוכם החלו את התמחותם בשנת 2022. באותה שנה סיימו את התמחותם וקיבלו תעודת רופא מומחה בתחום שישה רופאים.¹¹¹ יש לזכור כי לא כל בעלי תעודת המומחה אכן עוסקים בתחום זה, ולפי נתוני משרד הבריאות בשנת 2021 היו 121 רופאים מומחים מועסקים בתחום זה (מתוך 141 בעלי תעודת מומחה בתחום זה באותה שנה), כלומר שיעור של 1.3 רופאים מועסקים ל-100,000 תושבים.¹¹²

¹⁰⁵ שולמית בורשטיין, מנכ"לית, העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, דוא"ל, 13 בינואר 2025.

¹⁰⁶ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי בריאות כללית, שיחת טלפון, 22 בדצמבר 2024; דוא"ל, 14 בינואר 2025.

¹⁰⁷ שולמית בורשטיין, מנכ"לית, העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, שיחת טלפון, 16 בדצמבר 2024.

¹⁰⁸ פרופ' ארנון כהן, מומחה לרפואת עור ומינהל רפואי, שירותי בריאות כללית, שיחת טלפון, 22 בדצמבר 2024; דוא"ל, 14 בינואר 2025.

¹⁰⁹ משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2022](#), דצמבר 2023, עמ' 57, 59, 65.

¹¹⁰ שם, עמ' 57, 59.

¹¹¹ שם, עמ' 67, 74, 79.

¹¹² שם, עמ' 211; משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2021](#), נובמבר 2022, עמ' 54.

לפי נתוני משרד הבריאות, בסוף שנת 2022 היו בישראל 86 רופאים בעלי תעודת מומחה באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית, שיעור של 0.9 רופאים עד גיל 67 ל-100,000 נפש

באשר לבעלי תעודת מומחה באלרגולוגיה ילדים, בשנת 2022 היו בישראל 10 רופאים בעלי תעודת רופא מומחה באלרגולוגיה ילדים ורק אחד מהם מתחת לגיל 67. בנוסף היו באותה שנה שישה רופאים בעלי תעודת מומחה באימונולוגיה קלינית ילדים (לא כולל אלרגולוגיה), מתוכם שלושה מתחת לגיל 67.¹¹³ נציין כי נכון לשנת 2022 בשני מקצועות אלה אין מתמחים ואין מסיימי התמחות, כמו כן מקצועות אלה אינם מנויים ברשימת מקצועות ההתמחות של ההסתדרות הרפואית בישראל (הר"י).¹¹⁴ כאמור לא כל בעלי תעודת המומחה אכן עוסקים בתחום זה בפועל ולפי נתוני משרד הבריאות בשנת 2021 היו 11 רופאים מועסקים בתחום אלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית ילדים (כלומר 0.1 רופאים מועסקים ל-100,000 תושבים).¹¹⁵

מהנתונים של משרד הבריאות משנת 2020 על הפריסה של בעלי תעודת רופא מומחה באלרגולוגיה עולה כי כ-57% מהמומחים באלרגולוגיה ואימונולוגיה קלינית וכ-64% מהמומחים באלרגולוגיה ילדים הם במחוזות מרכז ותל אביב של משרד הבריאות, לעומת כ-15% וכ-18% מבעלי תעודת מומחה בתחומים אלו, בהתאמה, שהם במחוזות הדרום והצפון (שהוגדרו "פריפריה" לצורך המסמך של המשרד).¹¹⁶ עם זאת, איננו יודעים כמה מרופאים אלו אכן עוסקים בתחום המומחיות שלהם, וכן, כפי שצוין בדוח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת מאפריל 2023, לא צוין בדוח של משרד הבריאות אם נתוני הפיזור הגיאוגרפי של רופאים אלו קשורים למקום המגורים של הרופאים או למקום עבודתם.¹¹⁷

משרד הבריאות אינו מפרסם נתונים על זמינות התורים למומחים באלרגולוגיה.

6.3 כוח אדם ברפואת עור

לפי נתוני משרד הבריאות, נכון לסוף שנת 2022 היו בישראל 463 בעלי תעודת רופא מומחה ברפואת עור ומין במדינת ישראל, מתוכם רק כשני שלישים (כלומר, כ-310 רופאים) היו מתחת לגיל 67, כלומר שיעור של 3.2 רופאי עור ומין עד גיל 67 ל-100,000 תושבים במדינת ישראל.¹¹⁸ בסוף 2022 היו בתחום זה 119 מתמחים בשלבים שונים של ההתמחות, מתוכם 26 החלו את התמחותם בשנה זו. בשנת 2022 קיבלו תעודת רופא מומחה בתחום זה 23 רופאים.¹¹⁹

לפי נתוני משרד
הבריאות, נכון לסוף
שנת 2022 היו
בישראל כ-310 בעלי
תעודת רופא מומחה
ברפואת עור ומין
במדינת ישראל עד
גיל 67, שיעור של 3.2
רופאי עור ומין עד גיל
67 ל-100,000
תושבים במדינת
ישראל

¹¹³ משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2022](#), דצמבר 2023, עמ' 54-55.

¹¹⁴ ראו: שם, עמ' 67, 74-75; ההסתדרות הרפואית בישראל, [מקצועות התמחות וסילבוסים](#), כניסה: 13 בינואר 2025.

¹¹⁵ משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2022](#), דצמבר 2023, עמ' 212.

¹¹⁶ משרד הבריאות והמכון הלאומי לחקר שירותי הבריאות ומדיניות הבריאות, [תכנון ארוך טווח של כוח אדם רפואי בישראל](#), ינואר 2022, עמ' 55 וראו הערה 6 בעמוד 31. נציין כי במסמך כוח אדם במקצועות הבריאות לשנת 2020 נכתב כי יש 432 רופאי עור ומין ו-133 מומחים באלרגולוגיה ואימונולוגיה. ראו: משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2020](#), יולי 2021, עמ' 52-53.

¹¹⁷ יונת מיזל, [מערכת הטיפול במחלות עור בקהילה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 באפריל 2023, עמ' 12-13.

¹¹⁸ משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2021](#), נובמבר 2022, עמ' 54.

¹¹⁹ משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2022](#), דצמבר 2023, עמ' 67, 74, 79.

לא כל בעלי הרישיון אכן עוסקים במקצוע זה ומנתוני משרד הבריאות עולה כי בשנת 2021 היו 353 רופאי עור ומין מועסקים (מתוך 444 הרופאים שהחזיקו בתעודת מומחה בתחום זה באותה שנה), כלומר שיעור של 3.8 מומחים ברפואת עור ומין ל-100,000 תושבים.¹²⁰

מנתונים של משרד הבריאות משנת 2020 על הפריסה של בעלי תעודת רופא מומחה ברפואת עור עולה כי כ-60% מהמומחים בתחום זה הם במחוזות מרכז ותל אביב של משרד הבריאות, לעומת כ-16% במחוזות הדרום והצפון (שהוגדרו "פריפריה" לצורך המסמך של המשרד).¹²¹ עם זאת, איננו יודעים כמה מרופאים שנכללו בנתונים אלו אכן עוסקים בתחום המומחיות שלהם, וכן, כפי שהוער בדוח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת מאפריל 2023, לא צוין בנתונים של משרד הבריאות אם מדובר במקום המגורים של הרופאים או במקום עבודתם.¹²²

לפי עיבוד של מבקר המדינה לנתוני קופות החולים, משנת 2019 ל-2022 חלה עלייה בשיעור התורים לרופאי עור שההמתנה אליהם ארכה יותר מ-90 ימים בכללית ובמכבי, המבטחים יחד כ-75% מהמבוטחים בישראל, ובשנת 2022 שיעור תורים אלו מקרב התורים לרופאי עור היה גבוה מהשיעור בקרב התורים לרופאים בתחומי ההתמחות האחרים שנבדקו על ידי המבקר (10.8% בכללית ו-12.4% במכבי).¹²³

לפי נתונים של משרד הבריאות בנוגע לזמן ההמתנה לתור לרופא בקהילה עבור בעלי התמחות מסוימים, זמני ההמתנה הממוצעים הארציים לתור לרופא עור מתאפיינים בתנודתיות אך הנתונים הרבעוניים מצביעים על עלייה בזמני ההמתנה מאז תחילת איסוף הנתונים בתחילת שנת 2019: מ-20.5 ימים בתחילת 2019 ועד 39.1 ימים בסוף 2023. עם זאת, נראה שיש שונות בזמינות התורים בין אזורים במדינת ישראל, עם זמני המתנה קצרים יותר באזורי הפריפריה באופן כללי ותורים ארוכים יותר במרכז ובמישור החוף.¹²⁴ נציין כי נתונים אלו מתייחסים לתורים רגילים ולא

¹²⁰ משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2021](#), נובמבר 2022, עמ' 54; [כוח אדם במקצועות הבריאות 2022](#), דצמבר 2023, עמ' 211.

¹²¹ משרד הבריאות והמכון הלאומי לחקר שירותי הבריאות ומדיניות הבריאות, [תכנון ארוך טווח של כוח אדם רפואי בישראל](#), ינואר 2022, עמ' 55 וראו הערה 6 בעמוד 31. נציין כי במסמך כוח אדם במקצועות הבריאות לשנת 2020 נכתב כי יש 432 רופאי עור ומין ו-133 מומחים באלרגולוגיה ואימונולוגיה. ראו: משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [כוח אדם במקצועות הבריאות 2020](#), יולי 2021, עמ' 52-53.

¹²² יונת מייזל, [מעבר הטיפול במחלות עור בקהילה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 באפריל 2023, עמ' 12-13.

¹²³ מבקר המדינה, דוח מיוחד, [זמני המתנה לקבלת שירותי רפואת מומחים](#), נובמבר 2024, עמ' 18-19. בלאומית נתון זה עומד על 2.9% מהתורים בלבד; לא הוצגו נתונים עבור קופת חולים מאוחדת. שם, 20.

¹²⁴ משרד הבריאות, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, מערכת [זמני המתנה לרפואה יעצת בקהילה](#): רופאי עור, עדכון: 17 במרץ 2024, אחזור: 17 ביוני 2024. להסבר על אופן החישוב של זמני ההמתנה, ראו: משרד הבריאות, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [שיטה לחישוב זמני המתנה לרפואה יעצת בקהילה](#), עדכון: 18 במרץ 2024, כניסה: 17 ביוני 2024. ראו גם: מבקר המדינה, דוח מיוחד, [זמני המתנה לקבלת שירותי רפואת מומחים](#), נובמבר 2024, עמ' 21-22.

לפי מבקר המדינה
משנת 2019 ל-2022
חלה עלייה בשיעור
התורים לרופאי עור
שההמתנה אליהם
ארכה יותר מ-90
ימים בכללית ובמכבי

לתורים דחופים, ולפי אתר משרד הבריאות כל קופות החולים משקיעות מאמצים מגוונים כדי לתת מענה לאנשים שצריכים לקבוע תור דחוף לרופא.¹²⁵

לדברי מכבי מדובר בחוסר לאומי בכוח אדם רפואי שמשפיע על כל התחומים ואינו ייחודי לאטופיק דרמטיטיס,¹²⁶ ולדברי משרד הבריאות, זמינות התורים לרופאים אלו נמוכה במיוחד כאשר מדובר ברפואת עור ילדים.¹²⁷

נציין כי במענה של משרד הבריאות נכתב כי חלק מהקופות מעניקות שירות מקוון לרפואת עור.¹²⁸ מבדיקה באתרי האינטרנט של קופות החולים עולה כי בכללית, מכבי ולאומית מדובר בפנייה של המטופל לשירות ייעוץ עם רופאי הקופה, ואילו במאוחדת מדובר בקביעת תור מקוון עם רופא עור.¹²⁹ בכללית יש גם אפשרות לפתוח פנייה כתובה לרופא עור, במסגרתה ממלא המטופל שאלון באתר הקופה או באפליקציה, והוא מקבל תשובה כתובה מהרופא כעבור כמה ימים.¹³⁰

כללית העלתה בפנינו כי ניתן להתמודד עם הזמינות נמוכה לתורים לרופאי עור בקהילה ובבתי החולים, באמצעות כמה צעדים, למשל פעילות לצמצם מקרים שבהם מטופלים לא מגיעים לתור שקבעו או פניות מיותרות לרופאים, חיזוק והכשרה של רופאים ברפואה ראשונית ושניונית כדי שיוכלו להכיר ולטפל במחלה (לפחות במקרים הקלים) וכן הקצאת זמן לרופאים או לאנשי צוות רפואה אחרים (כגון אחיות) להדריך מטופלים כדי לחזק את יכולתם של אלו להתמודד בעצמם עם המחלה מבלי להזדקק לרופא בכל פעם שיש התקף.¹³¹ בהקשר זה ציינה שולמית בורשטיין מהעמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס כי בגלל העומס הרב על הרופאים אין להם את הזמן הנדרש להעביר לחולה את כלל המידע וההסברים הדרושים לו להתמודד בצורה יעילה עם המחלה. לאור זאת היא המליצה להכשיר אחיות במסגרת קורס על בסיס בטיפול במחלות עור (בדומה לקורס על בסיס בסוכרת ובתחומים נוספים) והן יוכלו לסייע במתן מידע וטיפול לחולים.¹³²

כללית הציעה כמה צעדים להתמודד עם הזמינות הנמוכה של רפואי עור בקהילה, למשל פעילות לצמצם מקרים שבהם מטופלים לא מגיעים לתור שקבעו. העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס הציעה להכשיר אחיות במסגרת קורס על בסיס בטיפול במחלות עור

¹²⁵ משרד הבריאות, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר, [שיטה לחישוב זמני המתנה לרפואה יועצת בקהילה](#), עדכון: 18 במרץ 2024, כניסה: 17 ביוני 2024.

¹²⁶ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 4 ביוני 2024, עמ' 3; עו"ד סער נרי, ממונה קשרי ממשל ותוכן, מכבי שירותי בריאות, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע, 30 ביוני 2024, עמ' 3.

¹²⁷ מירי כהן, מנהלת תחום בכיר קשרי ממשל ותוכניות לאומיות, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 4 ביוני 2024, עמ' 3.
¹²⁸ שם, עמ' 3.

¹²⁹ שירותי בריאות כללית, [רופאי עור און-ליין: עכשיו כבר משעות הבוקר](#), עדכון: 20 בספטמבר 2023; [אגרות עבור שירותים ותקרות תשלום](#), עדכון: 3 בדצמבר 2024; מכבי שירותי בריאות, [התייעצות מקוונת עם רופאי עור](#); קופת חולים מאוחדת, [נעים להכיר: ביקור דיגיטלי בשיחת וידאו](#); לאומית שירותי בריאות, [שירות רופא עור אונליין](#); כניסה (לכל הפריטים): 12 בדצמבר 2024.

¹³⁰ שירותי בריאות כללית, [שירות פנייה לרופא/ת עור](#), עדכון: 31 ביולי 2023, כניסה: 12 בדצמבר 2024.

¹³¹ נועה דנאי, מנהלת מחלקת ניהול ידע ומידע ואחריות חוק חופש המידע, שירותי בריאות כללית, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 7 ביולי 2024, עמ' 3.

¹³² שולמית בורשטיין, מנכ"לית העמותה הישראלית לאטופיק דרמטיטיס, שיחת טלפון, 16 בדצמבר 2024.